

BIBLIOTHECA DE OCCIDENTAL
I

MICRI
CHRESTOMATHIE

EDITORIA OCCIDENTAL BRNO

La Chaux-de-Fonds

BIBLIOTHECA DE OCCIDENTAL

I

DR. FRITZ HAAS
WINTERTHUR

ESP-P 1087

MICRI

CHRESTOMATHIE

IN OCCIDENTAL

COMPILATION

DE

JAR. PODOBSKÝ, H. PÁŠMA E J. A. KAJŠ

1933

EDITORIA OCCIDENTAL BRNO

JOCAS E ANECDOTES

ALTRUISM

Micri Fred salvat ex aqua su conscolero sub quel ruptet se li glacie.

„Quo ha inspirat te riscar propri vive por tui camarado?“ questionat le un old dama.

„Il havet mi patines.“

UN BON EXEMPLE

Instructor: „Indica me un liquore quel ne con-gela.“

Scolero: „Calid aqua.“

LI ULTIM RATA

Ergo, vu, seniora, paya li ultim rata al lu-
luore? Qualmen standa li infantett?

Oh, bon, senior; yer illa maritat se.

ILLA SELF COMPLEE IT

— Quo tu va dir a tui marita, quande tu va
venir tam tard noctli a hem?

Yo? Solmen: „bon vésper!“ Lu ceteri va dir
illa.

INCREDIBIL

„Presenta te, Sam, que yo ha lassat ante du
dies un decafranc in parc sur un banc e quande
yo ha venit ta hodie, it ancor esset ta.“

„Li decafranc?“

„No, li banc.“

DOMESTIC ÓRDINE

Senior Nigrin ea hem. Li porta sta cludet. Sr. Nigrin agita li cloche un moment. Necos. Il agita un hore. Null response. Il ea e adducte un serru-rero. Sur li via il incontra un policist quem il prende con se. Li serrurero aperte li porta, ili intra in li avanchambre e poy in li cocineria. Sur li table ili trova un foliette de paper e sur it quelc lineas scrit per li manu de seniora Nigrin. Ili lee: „Yo es in kino. Li clave es avan li porta sub li matte.“

CONTRA LI TORTURA DE ANIMALES

Directoratu de un obscur teatre ha fixat avan li intrada li secuent avertiment: „Ducter canes in li teatre es prohibit!“

Li secuent die alcun jocon ha subscript: „Li societé por protecter animales.“

LI SPIRITUAL MANJAGE

A Oscar Wilde misset su conosset scitor un libre con calid dedication.

Wilde publicat pri ti libre un curt ma anihilant critica.

Pos un seman li autor visitat Wilde e revuante li biblioteca il trovat su libre. Regardante li libre li dit con indignation:

— Nu, to es un fort colpe! Vu ya ha tranchat solmen li unesim páginas e tamen vu ha scrit un refusant critica. To es ya adminim irresponsibil!

Wilde regardat le con compatios ride e poy dit amicalmen:

— Pro quo tal reprocha? Si noi vole constatar, esque un ov es mal, noi ya ne besona manjar it tot.

UN EXAMINE

„Esque vu posse dir me,” questionat li examinator un candidat, „quel es li different qualitás de frigore e de calore?”

Pos un moment de pensada li yun mann responde:

„Li calore dilata e li frigore contrae.“

„Bon. E nu, esque vu posse dar me un exemple de dilatation per li calore e de contration per li frigore?”

„In hiverne, quando it frige, li dies es tre curt e in estive, quando it cale, li dies es tre long.“

Li examinator ridetta, ma noi ne save, esque li candidat recivet un tre bon note de su exámine de fysica.

UN DESFACIL CONSILIE

— Yo ancor hesita, esque ear al nuptia.

Ad ú tu es invitat?

— Yo ne es invitat, ma yo es sponso.

QUO ES DIAFAN?

„Esque vor professor explicat vos li elementari qualitás de corpores?” questionat li examinator.

„Yes, senior.“

„Bon. Ergo, ples dir me, quo es un corpore diafan?”

Silentie.

„Nu?“

„Un corpore diafan es... Yo rememora bon... it es... es...“

„It es un corpore tra quel on vide li luce, ne ver?“

„Yes, senior.“

„Bon. Pro que vu ne savet dar me li definition, ples dar me un exemple.“

„Por exemple... un serrure.“

„Qualmen — un serrure?“

„Yes, nam on posse remarcar li luce tra li
apertura del clave.“

BUROCRATISM

Un passagero hat obliariat in li taxi Nr. XX 333 un paquet. Quande li chaufero apertet it, il trovat tri forelles recent captet. Quam honest mann, il vehiculat al policial commissariatu por depositar ta li trovate. Li dejorant officiat dit le:

„Si nequi va postular li forelles durant un annu, vu posse reprender les, ili va esser vor.“

SECUN CUSTOM

Professor del latin omnide voca scolero Trepidon e regularimen li cose fini con „insuficent“. Ma undie Trepidon ne esset in li scol.

Professor: „Trepidon, continua traducter.“

Li scoleros voca: „Senior, professor, il es absent.“

Professor: „To, Trepidon, ne impedi. Vu have denove insuficent.“

UN NE SUFICE

Senior Biraci marchat tra chossé quande li fulmin fat un colp. Senior Biraci jetta se in li foss e resta sin move. Ci veni tri samaritanes e prova revivar le. Ma senior Biraci ne move ni un ocul. Tande un samaritan di:

„Du de nos va frottar le e un va ear por aportar bir.“

Senior Biraci, audiente li ultim paroles, exclama:

„Stopp! Un va frottar me e du va ear por aportar bir.“

UNERRA

Professor in nocte: Esque es ci alqui?

Furtero: Nequi es ci.

Professor: Yo mersia vos, yo tamen errat.

SUR LI MERCATE

„No, senior, yo ne posse reducter li precie; it mey mi marita strax morir, e mi infantes mey morir ye diftirite, si yo ne ad-paya un corone ye chascun metre!“

„Nu, da me tri metres de ti stoff. Ma dí me, qualmen vu posse pro un corone talmen hasardar con tot vor familie?“

„Tutmen facil. Yo es celibi.“

UN VENUS

„Si yo posse consiliar te, car filio, marita ti de Mayer, illa va reciver presc un quart milion.“

„Ma, papá, illa ya horribilmen claudica!“

„Ne vale. Tu posse calecheear con illa e talmen on va saver necos.“

„Ma, papá, illa heve un ocul vitrin!“

„Plu bon, illa va vider tui mancas e culpas solmen ye demí.“

„Ma illa have mem un imposant boss!“

„Pro amore de deo, esque illa deve haver ni un defect? Esque illa deve esser un ver Venus?“

LI CITÉ DE HONESTES

Un magnato volent dar su dominia in arenda, dí a un interessato:

„Cuida strax desaparir! Vu judéos de Szerdahély es solmen furteros e rascales!“

„Excusa, senior, che nos existe tre mult honest homes. Yo posse nominar quelc cent de ili.“

„Nu, nomina almen tri!“
Li judéo reflecte long e poy di:
„Yo peti, senior, esque ili deve esser just de
Szerdahély?“

DEMENTIE

Humboldt petit li celebri psychiatro Blanche,
possibilar le un diné con alcun demente (follo.)
„Con plesur,“ dit Blanche. „Ples venir che me
deman dinear.“

Li proxim die Humboldt sidentat se apu li table
del celebri medico contra du inconosset gastes.
Un de ili, vestit in nigri, ha salutat e sidentat se.
Il manjat, trincat e silentiat. — Li duesim con
desfriset capiles, in blu negligent butonat veste,
apoyat se per cudes sur li table, manjat per plen
bocc e samtemporli babiliat e babiliat, ne cuidante
pri li coherentie de su historiettes.

Durant li dessert Humboldt clinat se a Blanche
e monstrante al senior in blu veste, chuchotat le
in li orelo:

„Yo mersía vos, ti demente es tre interessant.“

„Qualmen?“ clamat li medico. „Ti senior ya
ne es dement! Li demente es li altri.“

„Ti quel sempre tace?“

„Certmen.“

„Qui do es ti quel continuimen parla?“

„Ti? To es ya Balzac!“

BON CALCULATION

„Si es quar moscas sur li table e yo morta un,
quant moscas resta sur li table?“

„Un,“ responde un mici puella, e quandé li
preceptor incontentmen sucusse li cap, illa adjunte
fiermen: „Li mort.“

LI MAX REGULARI VIVE.

„Senior Manjon, vu aspecte tre mal. Vu deve viver un poc plu regularimen.“
„Ma, mi vive es tre regulari! Chascun vesper yo ea regularimen al gasteria, ta yo regularimen trinca ot til deci glass bir e inter li clocca duant tri e un yo retorna regularimen al hem. Esque on posse viver plu regularimen?“

IN LI CINEMA

„Senior, yo ne comprende, qualmen vu posset in obscur gratillar mi manu!“
„Sincerimen dit, senioretta, nu in lucid anc yo ne comprende to.“

UN COMBINAT CURA

Medico: Vor marita deve quin dies absolutmen abstiner de manja. Ultra to yo va dar la pillules queles illa deve usar pos chascun manja.

NE OMNICOS SPLENDENT ES AURE

Li preceptor: „Esque alqui posse dir me un exemple confirmant li proverbie: Ne omnicos es aure quo splende?“
Micri Ernesto: „Vor pantalon, senior.“

UN AMIC DEL ANIMALES

„Esque vu es zoofil, senior Blond?“
„Oh yes, yo ama les tre; precipue homares, ostres e gallinelles.“

UN MISCOMPRENSE

„Vide, li lapid-haccator have un tre dur pan.“
— Vermen? Yo opinet, que to es lapides!

LI RECT RESPONSE

Patre: „Carletto, si li matre dá te un torte,
quo tu va dir la?“
Carletto: „Dá me ancor un.“

BON CONSILIE

Filio: „Quo tu pensa, patre, esque yo deve
devenir oculist o dentist?“

Patre: „Dentist; nam on have solmen du ocles
ma trianti du dentes.“

SEMPRE SELFIC

Li old Smit es malad. Apu su lette side su fidel
marita Suzi e plora.

„Nu, ne plora,“ dí li old Smit, „e si tu vole far
alquó por me, prende sur te li bell nov silkin robe.“

Suzi prendet li nov robe.

„E prende anc li chapel con li long struchin
plum.“

Suzi posit sur li cap li chapel con li plum.

„E prende anc li ventol con li bell ivori tenette.“

Suzi trovat li ventol.

„E prende omni juveles,“ continua Smit.

Suzi prendet omni familiar juveles.

„E nu pudra te un poc.“

Suzi pudra se avan li spiegul, ma ne possente
plu retener se, illa questiona: „Yo peti te, Alfred,
pro quo tu demanda de me to ci?“

„Nu, Suzi, li affere es tal: Si li bon Deo va
venir por me, forsan tu va placer le plu quam yo
e in ti casu il va preferli prender te.“

PROVERBIES

Del parol til action li via es tre long.
Li pluvie de matin ne abhorre li peregrin.
Li fruct nequande cade lontan del árbor.
Vale plu directer se a Deo quam a su santos.
Null fructe sin lucte.
Li parol argentin, li silentie aurin.
Quande lu mal es fat, chascun ha previdet it.
Li clave aurin aperte omni portas.
Qui ne accepte consilie ne merite auxilie.
Li veritá es filia del témpore.
Roma ne es constructet in un die.
In vigorosi córpor un ánim vigorosi.
Li arbor fa se conosset per fructes.
Grand pisces manja li micris.
Null rose sin spines.
Qui ne sema in verne, ne recolta in autun.
Omni mercero lauda su merce.

Si li yuness vell saver, li oldess vell posser, li
pigress vell voler: tut vell ear plu bon in li monde.

Qui sercha, trova.

Un hirunde ne fa li verne.

Nequi es plu surd quam ti qui ne vole audir.

Ne chascun qui dansa es joyosi.

Fa quo tu posse e ne time nequem.

Honores muta mores.

On es suficent fort si on besona nequem.

Li occasion fa furtero.

Li moné domina li monde.

Li cavall es quadruped e tamen cade.

Qui tace, consenti.

Rarimem on regretta har parlat tro poc, tre
sovente har parlat tro mult.

Li mentiard deve haver bon memorie.

Con témpore li árbores da fructes.

Lent a manja, lent a labor.

Tro parlar noce.

Li foxes posse perdir lor dentes ma ne lor
natura,

Unvez es nullvez.

Regarda ante har saltat.

Lapid lansat, parol dit nequande retroveni.

Bell paroles custa necos.

Plu rar, plu car.

Qui excusa se, acusa se.

Li ovre lauda su autor.

Li fine corona li ovre.

Quo veni lent, va esser excellent.

Persistentie victe resistentie.

Li fate ducte ti qui vole ear, trena ti qui resiste.

Dir e far es du coses.

Qui desira multcos, acquire nullcos.

It es facil dansar, si li fortun canta.

Aboya del cane ne ea al ciel.

Comprar superfluitás, es vendir necessitás.

Li porta del inferne es apert anc in medinocte.

Eclesia alimenta li paroco.

Con profit veni merit.

Richon have grand parentité.

Quem li fate caressa, ti successa.

Qui sema vente, recolta storme.

Circum santes vaga diáboles.

Ne li montes incontrar se ma li homes.

Chascun cose have su témpor.

Altri témpor, altri mores.

Li perdit témpor nequande reveni.

Ne laudar die ante vésper.

Si Deo vell exaudir li pastero, omni vaccas
vell perir durant li estive.

De sublim a risibil es solmen un passu.

Aboyant cane ne morde.

Vitre e felicie es fragil.

Promesses ne satura.

Gast sin avis, agreabil surpris

Gast quam pisc ne resta frisc.

Gratuit es ne mem li morte.

Inter li ciecos li strabos reye.

Chascun hom have su verme.

Li fame es max bon cocinero.

AFORISMES E SENTENTIES

Felici ti qui posse vider su felicie in li felicie
de altris.

Nor ancestres morit por honor, por bene de
su nation, ma noi vole por li sam causa viver
e laborar. K Havlíček.

Justicie es li matematica del humanitá.

T. G. Masaryk.

Humilitá con amore es enorm forties, plu po-
tent quam quocunc altri e nequó es simil les.

F. Dostojevskij.

Li ver valore del amore consiste in to que, in
su prodigiosi generositat, it posse devenir bonfate
mem por un indigni. Rab. Tagore.

Transubstantiar li amari experienties del vive
in amabilitá, li ingratitá in bonfate, li injuries in
excusa, to es li sacri alchemie del alt animes.

Amiel.

Si on ne posse leer un libre con plesur sempre
denove, it esset inutil leer it mem unesim vez.

O. Wilde.

Just solmen to es fort in nor anim, quo resta
por nos self un demi-revelat secrete.

I. Turgeněv.

Li hom nequande Mey payar su plesures per
dolor, ne mem per un dangere de dolore, proque
il vell payar lu negativ, e talmen lu chimeric, per
lu positiv e real. In contrari on resta in avantagie
si on resigna ye plesures por escapar li dolores.

A. Schopenhauer.

Quo significa: excusar? Esser in se self tam nobli, tam fort, tam independent por posser passar trans li ofense al programma. L. Hofman.

It es dangerous esser sagi por ti qui time sacrificar se. M. Maeterlinck.

Si in nos evanesce li conscientie de nor culpes, quel ancor es li causa por viver plu long? Marc Aurelius.

Chascun hom mey dar a su inamic li jure esser plu mal quam il self. M. Gorkij.

Plu long un adolescent conserva su chast maniere de vider un fémina, plu felici va esser su tot vive. On ne mey revelar un secret ne essente ancor suficent matur por vider que detra chascun secrete trova se un novi secret. Li mysterie es li oleo del vive, sin it li vive perdi su sense.

F. X. Svoboda.

Li hom inamat in se self es in avantage de haver poc rivales. Lichtenberg.

Li jure condamnar e blamar apartene solmen a ti qui ama. I. Turgeněv.

Omni inquieta se qualmen ili va morir e in fin chascun va successar in it. Fontenelle.

Libertá, it es responsabilitá: pro to li majorité de homes time it. B. Shaw.

Chascun foy dá luce e calore. Li veritá dá solmen luce. O. Leibecke.

Panatism es un maximum de impuls a potentie e un minimum de rason. O. Leibecke.

Plu emotiant quam li tragedie de personnes es
li tragedie de idées. Li tragedie de un person es
finit con su morte, ma li tragedie del idées postula
su victime, durant generations. O. Leibecke.

Propagar e predicar un errore strangula mult
veritás. Isaac Newton Vail.

Du levul gantes ne fa un pare de gantes.
Du demi-veritás ne fa un veritá. Multatuli.

Ples ne contar li voces, ma ponderar les.
Schiller.

Li critica es li potentie del inpotentes.
Voltaire.

Sovent on deve combatter por lu bon in secret
quam si it vell esser lu mal. O. Leibecke.

Durant mult seculs on customat crucificar e
cremar omnes qui esset vermen sincer amics del
pul e del homanité. In tempos plu tard on
adminim mocat, isolat e mortat les per silentie.
Meditante to, on questiona se, ca noi, innovatores,
in fact ne standa ancor tro bon si noi perveni
tam salv. H. Paasche.

Max rasonosmen noi acte con coses indiffrerent.
Ta u noi deve combatter, noi es confuset per
passion. O. Leibecka.

Quande mem li dolore abandona nos, tande
omnigos es finit. Carmen Sylva.

Quande in matin yo avigila me mi, cordie es
plen de mersiositat; yo pensa bell pri omnigos
bon e ver, yo joya pro omnigos quo yo vide e
quo yo e mi vicino possede. E. Roth.

Ear in nov sapates ancor ne significa ear sur
nov via. J. J. Mohr.

Li libre es li max bon amic. Per libres noi es
juntet con li spiritu de omni nationes e epochas. In
biblioteca bon selectet noi es quam in eternitá;
li historie perdi se, noi have ci li max antiqui e
max nov pensas, per queles noi percepte que li
hom ne es solmen historic ente. Masaryk.

Communicar con libres es communicar con
spiritus. Feuerbach.

Sin libertá de presse yo ne fide ni in rey, ni
in parlamentos, ni in judicos, ni in prestres.
Worthsworth.

Qui ne directe se in politica per regules moral
ti ne directe se per ili anc in li vive privat.
Masaryk.

Errar posse chascun hom; ma persistir in erra
posse solmen un follo. Cicero.

Li moné es quam li erinacio; on posse plu
facilmen capter it quam retener. Archilochos.

Necos corrupte plu mult li hom quam li moné.
V. Hugo.

Li veritá es fruct, quel on deve recoltar solmen
matur. Voltaire.

Esser patre de grand actiones es plu bon quam
esser filio de grand patres. Zeyer.

Li max perdit die es ti, in quel noi ne ha ridet.

Solmen ti es liber, qui domina se self. Chamfort.

Epictet.

Noi ama li veritá solmen tandem, quando noi
deveni plu bon, e esser plu bon significa esser
plu sagi Maeterlinck.

Noi ne atin'e libertá serchante li libertá ma
serchante li veritá. Li libertá ne es li scop, ma
li consequentie. Tolstoi.

Si un hom have un gay cordie, talmen it es
indifferent, ca il es yun o old, povri o rich, il es
felici. Schopenhauer.

Gayess e contentie es directmen medies del
bellitá e essentialmen contribue, que noi sempre
aspects yun e frisc. Dickens.

Si vu avigila vos ye li matine, medita qual
precios tresor it es viver, respirar, pensar, posser
joyar se. Marc Aurelius.

Qui es animat de amore por omni entes del
munde, qui practica li vertú por bene far a altris,
ti es beat. Buddha.

Chascun bon action es misericordie. Dar aqua
al sitios es misericordie. Remover un lapid ex li
via — es misericordie. Monstrar li via al migrant
— anc to es misericordie. Subrider, durant que
noi regarda in li facie del proximo — es miseri-
cordie. Mohamed.

Ante que un transformation posse executer se
in li munde, it unesimli deve esser executet in li
ánim homan. Tolstoi.

Omni religion relate al vive, e li vive del re-
ligion es far lu bon. Swedenborg.

On dí: „Plu mult capes, plu mult rason.“ Esque
to significa que deci stultones have plu mult rason
quam un sagi hom?

Li mentie have curt gambes. Ma pro que noi
gambita li veritá, li mentie preterí li veritá.

Jar. Dvořáček.

Si li arte vell never morir, it vell evenir pro
que it ha vivet reptente avan li richess e mocante
li povress.

W. Morris.

Un artist es o un pontifico o un plu o minu
habil buffon.

Li timore ne far alquicos mal, es un heroism;
suportar lu mal de altris es anc un heroism.

Ben Johnson.

Ples dissemar flores partú e sempre, úcunc in
li vive vu ea, pro que it eveni rarmen, que vu
marcha li sam vias altrivez.

Marden.

Un vez in li vive noi conjecte, que noi save
omnicos: quando noi comensa aprender li alfabet.

Nor ultim illusion es li conjection que noi ne
have illusiones.

Chascun epitaf instructe nos, que es necessi
morir, si noi vole esser laudat.

Tant ínsubstiuibil homes ja departit, ma li
munde permane ancor...

Li genie trassa li via, li talent constructe it, li
mediocri usa it.

Si Deo vell har convocat un conferentie por
crear li munde, li munde ne vell esser creat til
hodie.

Fr. Vymazal.

RACONTES, NOVELLES,
ESSAYS

HERDER:

ALEXANDRO IN AFRICA

Alexandro li Grand ha venit in aurosi land de Africa. Li habitantes eat incontrar le con vases plen de aurin fructes.

„Esque vu manja ti fructes?“ questiona Alejandro. „Yo veni ne por vider vor richess, ma por far conoscentie con vor mores.“

On ductet le sur un mercate, ú lor rey judicat in ti die.

Un submissio aproxima se al monarc e dí: „Ó, rey! Yo ha comprat un agre de ti ci mann, e fossante ta yo ha trovat un tresor. It ne es mi, pro que yo ha comprat solmen li agre, ne li tresore ocult in li agre, ma li venditor ne vole reprender it.“

Li venditor responde: „Yo es egalmen conscientiosi quam mi compatriote; yo ha vendit li agre con omnicos quo il posse trovar in it, ergo anc con li tresor.“

Li rey repeti lor paroles por convicter se, ca il comprende bon. Pos curt consideration il questiona: „Esque tu have un filio, mi amic?“

„Yes.“

„E tu un filia?“

„Yes.“

„Esque vor infantes vide unaltru con plesur?“

„Con grand plesur.“

„Nu, li affere es simplic: marita les e da les li tresor quam dote. To es mi judicament.“

Alejandro mira audiente li verdict.

„Esque yo ha judicat injust?“ questiona li rey.

„No, tutmen ne,“ responde Alejandro. „Ma in
nor land on vell judicar altrimen.“

„Qualmen?“ questiona li rey african.

„Yo deve confesser,“ responde Alejandro, „que
on vell jettar les ambi in carcer e confiscar li
tresor por li rey.“

Li stupefat africano exclama: „Esque anc che
vos li sole luce? E li ciel misse pluvia?“

„Naturalmen.“

„Nu,“ continua li africano, „to eveni, sin dubita,
solmen pro li innocent animales vivent in vor land,
nam vu vermen ne merite que li deal sole luce
por vos e que li ciel-pluvia refrisca vos.“

ERNESTE LEGOUVÉ :

GRATITÀ

Un povri laborera es transportat in un hospital
pro paralyse de larynge, quel impedi la parlar.
Illa singlutta pro li excessiv dolore. Li medico
cura la conscientiosmen e long sin resultat. In fin,
noctli illa prova, secun su custom, mover li rebellis
gurgul e emisse un parol. Illa parla, illa es salvat!

Quo illa va far? Probabilmen vocar su con-
sufrentes e dir les: „Yo parla!“ por audir su propri
voce. No, illa tace.

Clocca six, set sona. Li maladeras aporta la
su manjage; illa tace sempre, prova solmen quelc
vezes pronunciar quelc sylabes sub li covritura
por acertar se pri su sanation. In fin li porta
aperte se, li medico intra e aproxima se a su lett.
Tande illa dit ridettante con lacrimes:

„Senior, yo parla! Yo volet conservar mi unesim
parol por mi salvator.“

Ex li frances trad. K. Siegel.

GORBUNOV-POSSADOV:

FILIA DE MANDARINO

In China, secun un antiqui ley, on cupat li manus del frauderos.

Unquande li rey esset incolerat per frauda de un mandarino e pro to ha ordonat cupar le li manus.

Omnicos esset ja pret por li execution quando un yun filia del mandarino ha venit al reyal palace e adjurat li cortesanes admisser la al rey.

It esset tre desfacil far to, ma li puella plorat tam amarimen, que li cordies del cortesanes ha mollijat e ili audaciat ducter la al rey.

Vidente avan se li rey brilliant per li aur e juveles, li puella ha prosternat se e dit, tendente vers le su tendri manus :

„Ó grand rey, mi patre deve perdir li manus pro su crimine. Ples prender mi manus in vice de su. Ili apartene a mi infelici patre. Ili ne posse alimentar li debil matre, li malad fratre e li micri sestra. Ergo, ples prender ti ci manus e ordona cupar les secun li ley por conservar li manus del patre possent alimentar li familie“

Li rey ha esset emoet per tant amore, ma por provar it, il dit al prosternat puella:

„Leva te! Tui desir mey esser realisat. Tui innocent manus mey esser cupat in vice del culposi manus de tui patre.“

In li corte de punition on ductet li puella a un sanguos lignin blocc, ligat su manus a ferrin aneles e li executor con su gladie approximat se. Li executor ha levat su brilliant gladie e fat un seca in li blocc apu li fingres del puella.

Tande li porta apertet se e li liberat mandarino incurret in li corte e inbrassat li filia plorant de joy.

Li rey ha pardonat li mandarino e prohibit
punir alquem in ti corte. Ta es erectet un petrin
colon con li inscription:
„Ci Sin-Lien, filia del mandarino Ikhung, esset
pret sacrificiar su manus por salvar li vive de su
patre. Patres havent tal filias es beat! Li terra,
sur quel florea tal amore, es beat!“

Ex li russ trad. AMK.

EMILE BERGER:

RECIDIVIST

Arsène Poupin es tre bon hom, ma vu ne
posse imaginar to — il have null politic conviction.
To es ya terribil!

„Escuta, Arsène, yo ne imposa te esser repu-
blican, ma tu deve esser quelcunc partisan.“

Il regarda me, ride e ne responde...

Yo rubija e palidija.

„Ma li urne, tu infelici!“

„Quel urne?“

„Nu, li electori, comprehensibilmen!“

„Yo nequande usa it.“

„Ah!!...“

Undie yo leet in li jurnales, que alcun Poupin
esset arrestat pro trublar li public tranquilitá e
duvez pro deshonoration del presidente del repu-
blica. Arsène ne save mem li nomin del president
e regretabilmen interessa se pri necos in ti do-
minia. Evidentmen on ha arrestat un altri Poupin,
ti quel have alcun politic conviction. E yo ne
pensat plu pri to. Tamen yo ha scrit a Arsène:
„Pro quó on posse necú vider te? Esque tu es
parente del recidivist Poupin?“

Null response. —

Pos plu quam du mensus, in temporan matin,
yo esset avigilat per inpatient blettes sur li porta.
"Qui veni?"
"Li recidivist Poupin." Arsène intrat li chambre
e gaymen clamat:
"Hurrá! Finli yo ha resanat me!"

"De amore sin chance. Por curar me, yo devet
heroicmen renunciar a vider la almen durant du
mensus. It vell esser van departer de Paris: yo
vell revenir del unesim station. Lassar cluder me
in li dom por dementes, ne esset possibil por me.
It restat li carcer. Tamen por me it ne esset facil
esser incarcerat; yo ya ne es acustomat ni mortar
ni furter... Ma un fortunos occasion auxiliat me.
Un die yo videt masse de homes avan Elisée-
palace. Yo questionat: Quo evenit? On expecta
li president. In mi cap subitmen scintillat un idé.
Yo avansa e strax, quandé li president appari, yo
lansa me adavan e clama: Vive li monarchie!
Li effect esset admirabil. Ot fort brasses prende
me e pos quelc minutes yo es in li policie. On
di me politmen, que yo deve ear in li carcer por
un mensu. Yo subscri li promesse ne departer de
Paris e yo es liber durant alcun tempor. Tamen
un mensu ne sufice, yo besona ancor almen un
mensu. Yo ea denove al Elisée-palace. On expecta
li president, quel deve revenir con alcun rey. —
Quande yo vide li president, yo lansa me adavan
e clama: Vive li republica! — Ot fort brasses,
forsan li sam, prende me quam un plum, e yo
esset incarcerat durant du mensus."

Solmen tandem yo comprendet, pro quo Arsène
have null politic conviction.

Ex li frances trad. P. H.

A. S. PUSHKIN:

PROFET

Con spiritual sitie yo trenat me in obscur deserte, e sur via-cruzada li serafo con six ales aparit avan me.

Per fingres levi quam somnie il tuchat mi pupilles; li previsiv pupilles apertet se quam che un aquila timentat. Il tuchat mi orel'es; bruida e sones plenat les: yo audit vibration del ciel e alt volada del angeles, subaqual movida del marin reptiles e vegetation del sarment in valley. Il apertet mi bocc, extirpat mi pecosi lingue babil'aci e astut, e per su manu sanguosi il posit un darde de sagi serpente in mi bocc demimort. E per li gladie il sectet mi péctor, extraet li timid cordie e posit un carbon ardent in li péctor apertet.

Quam un cadavre yo jacet in li deserte e tandem li voce de Deo advocat me:

„Profet, leva te, vide, audi, plena te per mi volentie e traeante landes, per li paroles incendia li cordies del homes!“

Trad. A. M. K.

LAMMENAIS:

PRISONAT

Oh, qui va rendir me li valley de mi nascentie, mi rocas, li alt pines sur li flanc del monte e li verdi herbieras, u in limpid aqua, celat in floreat herbe, mi pedes ban'at quandе li nive ha fondet?

Inter li monde e me, desfeli ci montano, li bomes posit un spess mur e ferrin fustes.

Quande yo ha aparit coram les, ili ha dit: „Per quo tu vive?“

„Per mi labore; ma ho-moment omnis repussa
me, e yo mori pro fame.“

„Tu mori pro fame! To es un delict. E tui hem?
Esque tu have alcun hem?“

„Pro que omni portas es cludet, pro que yo
indige li moné, yo sercha un asyl, ad ú Deo
ductet me.“

„Tu ne have hem? To es un delict! Li ley dí:
carcer.“

Frauderos! Esque li aer e li sole ne es por
omni? Esque Deo ha constructet carceres por
quelcunc de su creaturas? Pasteros de mi land,
mey esser joyosi in vor humil domettes: ta li
povritá ne es un crimine e li peregrino sempre
recive un poc lacte e nigri pane por satiar su fame,
e sicc folies por reposar. Quam li dies de mi yuness
esset felici intra vos, mi fratres! Quam ti reme-
mories es mult in mi ánima!

Yo vide levi nubes currer ye li flancs del fe-
nestre.

Quo es in supra, ti punctu apen visibil? It es
un aquil, quel in li aer exerci su potent e calm
volation! It es liber!

Anc li chamus es liber sur su solitari rocas;
e li urso anc es liber in su caverne; e anc li avie
in boscos, e li insectes in li herbes.

Oh! Quam yo vell voler esser li insecte sub
li herbe, li avie in li bosc, li urso in su caverne
e li chamus sur li solitari rocas!

Omni creaturas lice ear e retroear secun lor
volentie e libermen respirar li aer sub li ciel.

Li povro sol es proscrit! Deo mi, nequande yo
pensat a plorar pro que yo es hom!

Ex li frances traductet H. P.

FR. ŽUPAN:

PRO QUO LI INFANTES MENTI?

Pos midí li servitora Maria tornat li atention del tot familie al gállino. Li chef del gallin-communa esset deplumat e pudentmen, quam un desesperant, celat se in li chop. „Quo to significa?“ mirat omnis, ne exceptente li micri Josef, quel fortmen rubijat. „Yo ha fat le necos,“ il clamat, „yo mem ne ha videt le hodie.“

Pos ti paroles omnis tornat se al micri Josef, quel ancor havet gallino-caude sur su chap, e omnis ridet bruiosmen. Ma Josef auxialiat se bravmen per un nov mentie. „Homatin esset ci li gállino del gastero — ili combattet terribilmen. Li nor, compatibil, ha recivet su part.“

„Ma tu ya dit, que tu mem ne ha videt nor gállino,“ li patre objectet severmem.

Fallida! opinet Josef. Vi, quam desfacil es mentir.

„Li mentiard deve posseder bon memorie,“ dit Maria maliciosmen.

Yo ya anc va haver plu bon memorie, conso lat se Josef in li mente.

„Deo save, ú ti infant aprendet mentir,“ lamentat li matre. „Yo di le sempre, que il mey gardar se contra li mentie. Quo tu deveni, infelici infante!“ gemet li matre.

„Yun mentiard, old furtero,“ dit Maria venenosmen. „Atente, unqunde li gendarmes va ligar tui manus e ducter te al carcer.“

Li patre silentmen regardat al terra e grivos men frunsat li fronte. Qualmen conduir al puer? il meditat. Il esset battet ja suficent. Punir le equi-

vale jettar pises sur li mur, in fine il va acustomar se a omnicos. It es facil dir: Educar li infantes!

„Eh, yo anc, ante que yo va adultijar, va aprender mentir quam vu,“ incolerat se Josef contra Maria; „nequi va remarcar alquo ye me, e yo va plorachar che omni ocasion quam vu.“

Li servitor Jacob ridachat e chocat Maria per cude. Anc li matre devet ridettar pro ti ostentation, solmen li patre ne ridet, continuante meditar. Maria furret:

„E to vu tolera, hosped? Nu, ples attender, vu va haver mult joy con il. It vell decer batter le, til que il vell rular sur li terra. Necos altri il merite.“

„Veni a me, Josefetto,“ dit li patre afabilmen e prendet le ye li manu; „noi va parlar pri to prudentmen.“

Josef, ne acustomat a tal ton, regardat li patre sin fide.

„Pro quo tu extirpat li plumes del gallino?“

„Pro que yo volet esser veterano.“*)

„Ma tu ya mem ne esset soldat,“ ridet Jacob.

„Anc vu ne esset soldat e tamen vu marcha con veteranes.“

Jacob rubijat. „Yo es ja grand,“ il dit embarrasai.

„Yo anc,“ erectet se Josef.

„Tace, Jacob,“ ordonat li patre. „Esque tu, puer, ne compatet li animale, lacerante it? Tu ya extirpat su tot caude!“

„Yes,“ confesset Josef. „Ma yo esset li commandant, yo devet posseder li plumes.“

„Tu devet? Qui ha ordonat te luder?“

„Li adultes anc lude,“ objectet Josef, „benque nequi ordona les to.“

*) Membre del societe del ex-soldates. A lor uniforme apartenent chapel con plum-toff.

„Un vivent animale tam mutilar. Si alqui vell extirpar tui capilles?“

„Yo ne vell permisser to. Li gallino anc defendet se. E li veteranes ne besona li capilles. Li mamá anc depluma vivent gances e anates.“

„To es altricos,“ clamat li matre. „Noi besona ti plumes. Sur quo tu vell dormir?“

„Mem sur li fen.“

Pausa. — Maria opine, que omni pena correcter le es van e fini su rasonada quam Kato senior: „Solmen batter le!“

„Nu, esque tu aconosse, que tu actet mal?“ li patre conclude affabilmen, benque forsan un poc prematurmen.

Josef vide, que un tal confession es oportun, por que mey ne victoriar li consilie de Maria.

„Tu ne va esser battet,“ di li patre mollimen, negligente li objectiones de Maria. „Save to ante e ne menti. Tui penitentie ne es ver. Tu deve ante omnigos repenter to, que tu ha mutilat li animale, grivat li genitores, queles ama te, e precipue que tu mentit.“

Li matre essuyat su ocles. Josef esset inquiet.

„Nu, di sincermen, quo tu pensa.“

„Esque yo ne va esser battet?“

„No.“

„Papá, omni menti. Mem li adultes.“

„Qualmen, omni?“

„Nu, anc Maria, e Jacob — e — e —“

„Nu?“

„Mem vu e li mamá.“

„Pueracho inpie,“ lamentat Maria, „qualmen il parla pri su genitores! E to vu tolera, hosped?“

„Attende,“ di li patre. „Il deve dir nos quando noi ha mentit. Quo tu save pri Maria?“

„Maria ha mentit a Jacob assertente que illa ne ha stat con li tablero in li jardin.“

„Quó?“ Maria menacia per pon'e.
„Esque to esset un mentie?“
„Yes. Yo ha videt le.“
„Qui save, quem tu ha videt!“
„Li tablero. Il donat me deci heller por que yo
mey ne dir que il esset ta.“
Maria plora.
„E Jacob?“
„Jacob da al cavalles aven, mult aven, e di
vos, que il ne da. Yo ha videt le bon.“
„Quo tu di, Jacob?“
Jacob ridetta, rubija e leva li epoles.
„E quando ha mentit li mamá?“
„Papá,“ oposi li matre, „it forsan ne es rect,
talmen pri li matre...“
„Naturalmen,“ attesta Maria. „It dece batter
le til...“
„Li mamá di que ne plu es café, sucre, rosines
e yo save que ili es, yo ha videt les in li garda-
manjage.“
„Oh, quant tu vell manjar!“ defende se li matre
rident.
„E yo?“
Josef rememora. Li patre ne menti sovente.
Aha! „Ante quelc dies vu dit al vicino, quel ha
venit por pruntar li cavall, que it ne es hem, que
il es sur li camp. E tamen il esset in li stall e vu
striglat le tandem.“
„Null escapa,“ decidet li patre. „Noi omni ha
mentit. To noi ne devet far. Noi ha dat un mal
exemple al micris, quam vu vide.“
„Esque do mem li adultes ne deve mentir?“
horret Josef largmen apertente li ocles.
„No, mi filio, nequi deve mentir. Yo promesse
te,“ continuat li patre, „que yo ne va mentir plu
e li mamá anc — esque ne? (Li matre afirma

per li cap e essuya li ocles.) Esque tu promesse
ne plu mentir?"
"Yo promesse," dit Josef seriosmen.
"Da me li manu — talmen, e nu memora tol"
"E Jacob e Maria ne va promesser?"
"Diáabolic puer," dit Jacob; "nu, anc yo ne va
mentir plu."
Maria interim desaparit.

Ex li tchec trad. JAK.

KAREL KÁLAL:

PRI UN HOM QUEL NEQUANDE PECAT

Alquande vivet un povri hom, old e gris quam columbo, e tamen il ancor nequande pecat. To ha inchagrinat li diábol in li inferne. Il grattat se detra li oreles e resoluet seducter li pie oldo a pecar.

Quande undie li oldo prenat in su domett, in li chambre cadet — qui save de u — li diábol. E il comensat talmen parlar al oldetto: „Depos tui nascentie yo ea detra te e til nu yo ne ha successat seducter te al peca. Talmen to ne posse continuar. Selecte, quo tu vole: o tu va mortar un hom, o tu va blasfemar Deo, o tu va ebrijar.“ Talmen parlat li diábol e exvolat tra li cheminé.

Li oldo, savente que qui es con Deo, con ti es Deo, ne tre timet. Il prenat long e ye li fine il sospirat: „Ne inducte nos in tentaciones, ma libera nos de lu mal.“

Li duesim die li diábol descendet tra li cheminé e stantat se avan li oldo e dit: „Nu, esque tu ja reflectet?“

Li oldo dit: „Yo reflectet — ne reflectet. Si tu es diábol, curre al inferne, yo ne va pecar por tel!“

Li diabol dit: „E yo di te, que tu ne va evitar li peca; yo va venir a te denove e denove, til que yo va seducter te al peca!“ To il dit e volat denove tra li cheminé.

Li visitas del diabol comensat tormentar li oldo. Il meditat quo far por remover li diabol. Il dit: „Mortar un hom? Oh, to vell esser un grand peca; to es impossibil. Blasfemar Deo? Anc to vell esser un grand peca. Ebriar me? Nu, to es forsan li max micri peca, per it yo va nocer nequem. Yo ja save, quo far: yo va ebriar me, venir hem e dormir, e li diabol neplu va tormentar me.“

Talmen pensat li pie mann; il levat se e eat in taverne u il trincat. Poy il eat hem. E contra su custom il bruit. Pro desfortun, un micri nepote plorat. Li ebrie dat le un coup sur li cap, tam que il devenit mut por sempre. — Vidente to li oldo blasfemat Deo e omni santes...

Ex li tchec trad. JAK.

TRI FRATRES

In un bell matin estival tri fratres eat al mar, desirante vider li ascension del sole.

Ili arivat a un coline quel separat les del mar. Li un pos li altri ascendet li coline. Tande levat se li sole. Li fratres ne videt it, ma ili videt su splendid radies ascendent super li bord del colin.

Ta stat un rosiero e de su rame pendet un rosé-gutt absorptent li luce del sole, e li gutte radiat, quam si it self vell esser un micri sole.

Surprisat haltat li fratres; tam splendid esset li vidade.

„Vide, fratres,“ dit un de ili, „vide, quam li gutte radia. Quam bell blu it es.“

ne „Tu erra, car fratre,” dit li duesim, „li
es es blu, it es rubi.”

„Ma, fratres,” clamat li triesim, „li
vor ocles? Li bell gutt li triesim,
es yelb.” Li letor comprende, qualmen to evenit, que li
gutte apparet blu, rubi e yelb, secun li divers
punctu del tri fratres.

Regretabilmen, ili ne comprendet to. Si chascun
vell posir se sur li vis-punctu del altri, o si ili vell
avansar, ili vell conosser li veritat. Ma chascun
restat sur su vis-punctu e opinet vider sol rect e
li ceteris ne. Ili obliquit li ascendent sole, li bell
natura e mem li fratin amore; ili comensat un
passionat disputation...

Ex „Theosophischer Wegweiser” trad. JAK.

LI FONTE

Durant un calid die tri peregrinos arivat a un
frigid limpid fonte, quel fluet ex li terre apu li
chosse. Circum li fonte crescat arbores e dens
herbe verdeant. Li aqua, limpid quam lacrim, in-
rapidmen current sur un prate.

Pos li reposa in li ombre li peregrinos levat se
por trincar. Apu li fonte ili remarcat un lapid con
li sequent inscription: „Similes a ti ci fonte.”

Li peregrinos leet ti paroles e meditat pri les.

Un del peregrinos, simileant mercero, dit: „Li
aqua de altri riverettes e deveni un grand fluvie;
por su afferes, e talmen il partu va successar e
acquisiter mult possessiones.”

Altri yun peregrino dit: „No, secun me li scri-
tura significa, que li hom deve gardar su anima-
contra li mal pensas e desiras por haver i anima-
tem pur quam li aqua del fonte. Nu it da li joy-
e forte a omnis qui, simil a nos, reposa apu it.
Ma si li fonte velli haver impur aqua, it velli esser
util a nequi, mem si it velli percurrer li tot munde.”

Li triesim, old peregrino, dit: „Li yuno es rect.
Adplus li fonte instructe nos gratuitmen e sempre
da irincar a omni stident. It di, que li homes deve-
gratuitmen benefar a omnis, sin expectar alcun
recompensa e mersi.”

Ex li russ trad. AMK.

RUDOLF PRESSER:

LI PARAPLUVIE

(Un indicial prava)

Li president: Per to li inscription del pruvas velli
esser cludet. Yo da li parol al procurator senior
Stammbein.

Li procurator: Mi seniores! Ante que yo accese-
el characterisation de ti max abject crimine, quel
assembla nos ci desde set dies, ante que yo va
presentar li prava per indices — li prava del
exemplari continuita — ples permetter me reca-
pitular in curt li factes.

In li tard posmida del 17. junio on remarcat li
absentia del psychic malad ava del lapid-haccator
Niederhupfer. Ye clocca 5 e 27 minutes li old te-
mina ultimevez esset videt del carnero Karl Schwie-
bus sur li chose ductent along li fluvie.

On ne posse altrimen — pro que li scientie
refusa un subit se-invisibilisation del vivent homes
— quam conjecter, que illa ha trovat su morte in
li undes per un crimine.

Li procuratura ha serchat, e — quam sempre, quandे li procuratura sercha, — trovat. Provisori men ne li criminardo self, ma un parapluvie, quel ductet al aeration del acusato e quel va eser por le li suplicial hacc, es anexet al actes. It esset mal convoluet quandе it esset trovat, e stat, apoyat ye un salice, in angul de 57'5 gradus.

Ne lontan del parapluvie e salice-trunc trovat se ultra to un sin arte dividet gazette — li vesperal edition del „Citean Anunciator“ del 16. junio, — yo peti, ples attenter li date! — un clar inrefutabil pruva, que ci esset durant alcun tempor un hom, quam it sembla matur e bon nutrit.

Du dies pos ti important trova fat se suspectosi li taliero Zipfelmann, li acusato, e to per un enunciation, fat in semblantmen innocent coherentie, que „il ancor nequande havet un parapluvie.“

Informat del prisonal officiates, queles audit li enunciation, yo fat strax arrestar li taliero Zipfelmann e confiscar omni parapluvies in su dom.

Yo aserte do e va pruvar: li taliero Zipfelmann, in età de 33 annus, maritat, patre de 3 infantes, evangelic, ancor ne punit, in li tard posmidí del 17. junio ye circa clocca quin e demí, ha jettat in li fluvie li psychic-malad ava del lapid-haccator Niederhupfer, quela ha incontrat le in un inoportun moment apu li salice, e imerget la, usante — quam it sembla — li parapluvie.

Mi seniores, li carnero Schwiebus ha videt sur li chossé nequem ultra li old femina. It es desfacil misvider alquem sur ti chossé, garnit solmen per quelc salices. Ma un taliero on posse misvider! De omni profesiones un taliero es max facilmen misvisibil, pro que il es tenui, faruchi e timid. Li acusat Zipfelmann e s taliero. (Crescent emotion in li auditoria.)

Ma yo ne vole ancor accentuar ti fact. Yo have tutmen altri pruvas. Yo dit, que sur li loc, quel pro mult circumstanties on posse considerar quam loc del act, on ha trovat un lacerat numeró del gazette „Citean Anunciator“ del 17. junio. Zipfelmann es desde quin annus abonnat a ti jurnal.

Senior defensor veni con li objection que plu quam quinanti mill altri homes es anc abonnat. Bon. Ma ti altris have lor parapluvies!

Li parapluvies, queles yo fat confiscar in li familie del acusato, on posse distribuer in li familie talmen, que solmen li patre del familie, li acusat taliero Zipfelmann, resta sin it. Un taliero sin parapluvie! To es un nonsens, mi seniores!

Por li plendant oficies li tot question culmina do in li parapluvie de Zipfelmann. E yo ne intente asserter, que Zipfelmann havet un parapluvie. Li parapluvie del abonnato del „Citean Anunciator“ stat just apu ti salice, in loc del act! (Grand emotion in li auditoria. Li acusato fa un inquiet move.)

Poy li defension fat venir testimonies, queles jura: du dies ante li mortation li acusato ancor ne havet alcun parapluvie. Mi seniores, vu va conceder, si to es ver, que li acusat Zipfelmann havet tam plu mult causas por bentost comprar se un parapluvie.

Nu li acusato ne posse dar un credibil indication, ú il esset in li tempor depos clocca 8 e 39 minutes til clocca 8 e 52 minutes matinli ante li mortation. Il volet, quam il asserte, visitar su tanta, quel ha morit quar semanes pos to.

Mi seniores, yo ne fide al mort tantas, queles on ne posse inquisiter. Secun mi conviction li acusato in ti matinal clocca ha comprat se li parapluvie, quel il tant besenat, pro que durant su tot vive il ne havet alcun parapluvie.

Noi vide do in li acusato li abonnato del „Citean

"Anunciator", quel esset trovat sur li loc del act, noi vide in le li possessor del criminosi parapluvie, noi vide in le li unic mann, quel secun su profession e natural disposition posset celar se avan li oculos del carnero Schwiebus.

Ex li trovate sur li loc del act noi anc vide, que ti mann ne pudet dar via a su sentimentes sub li vast ciel; qual moral consideration vell posser mover ti impudent taliero a plu bon domitar su colera quam altri sentimentes?

E pro to yo proposi ..

Li judicial servitor veni e parla long con li president del tribunal, de quel li facie alonga se.

Li president: Mi seniores, just on fa me un surprisant communicate, que li old femina, considerat quam mortat, esset trovat in un graniere in li village Breitkocheln, e to in tre miserabil statu, ma vivent. Yo deve pro to petir li senior procurator, formular su propositions.

Li procurator: Si li mortat olda pos su morte emerget denove vivent, to solmen pruva, quam li povri femina es absolutmen incapabil pensar logicmen. Mem li vive del morte illa ne posse dis tin'er. Un crimine, fat a un tal compassibil creatura, deve esser duplic e triplicmen punit pro su brutalitat.

Yo proposi do, al mortard taliero Zipfelmann, convictet per su parapluvie e de me, li punition de morte e li confiscation del parapluvie.

Li acusat: Esque yo posse ancor permissir me un remarcia?

Li president (severmen): Quo vu vole ancor dir?

Li acusat: Li professor de botanica Bütterlich ha scrit a mi defensor, que li parapluvie es su.

Li procurator: Li parapluvie — — al profes sor? — — Nu, e — — lu ... ceteri?

Li acusat: To apartenet anc le. Ma il dona it vos, senior procurator! Ex li german trad. JAK.

KAREL HORKÝ:

CANE

Li dies esset tam calid, que noi preferet in die dormir e jacer sur ombrat declives e solmen in vesper noi marchat. Li noctes esset bellissim, tepid e dulci. Ne mem unvez pluviat durant ti calid, sufocant dies, quando mem li rive esset abandonat, pro que li borgeses de Marseilles ancor ne logiat in litoral villas e li pisceros piscat lontan del rive. Solmen unvez miaulat excitat un cat de alcun solitari villa, e un barca de piscero emerget ex li blu silkatri horizont e directet se al rive por exbarcar alcun familiario. Li piscero dat se in marcha sur li declives a supra, al vinieras, li barca desaparit, e denove reyet calmesse sur li rive. Unvez, sidente sur li rive-roc, yo cludet li oculos pro pesant pression del caliditat, e audit tutmen clar li homares, queles strandat in li rocal fissuras, grattar e clictar; ili penat atin'er denove li aqua. Mem on audit li aqua intrar soflante sub li bord, in erodet profunditas inter rocages. Li mar bruit, gemet e yo havet un desagreabil sentiment, que alcun vinct potentie prepara un eruption. It evenit sovente, que durant ti calidissim dies mem li aqua malodorat insalubriment, e sur li rocas li sole mortat centenes de micri animales, exjettat per unde. Li dies esset trist, ma li noctes yo amat.

Durant un clar nocte in sud de Carnoules yo trovat un abandonat baracc de piscero. Il esset agreabiltmen garnit per folies e in loc por li cap, per marherbe. Yo sentit li desir dormir in li baracc. Il esset ta necun ret e li pisceros probabilmen forcat al west. Yo desmettet mi surtut e sapates. Circa tricent passus lontan esset quelc villas, ma il semblat, que null vive es in ili.

Ante jacentar me, yo sidentat me avan li baracc e spectet li mar. It esset calm, livid-gris, e li undes rulat indolentmen, con incitant ebrietá, quasi un strat de absent ancor ne penetrat in bass. Li luna, quel impregnat li mar per ti mysterios colore, brilliat clarmen e li nocte esset tepid. Yo desirat balnear e sin reflection desvestit me. Yo aqua esset tepid, agreabil e li undes ne atacat. Yo posset securmen posir me horizontalmen sur li dors e submisser me al mare. Yo esset nud e nequi, ultra li luna, videt, quam sin bruida venit unde e del pedes til li cap caressat me per su moll move. It sempre chocat li rive per su front, ma to nullmen impedit it. It singlumat e retornat a me denove e denove con devotion de trahit amanta. Yo neplu havet li impression balnear, yo con delicie e egoisticmen submisset me a ti noctal caressada e cludente li ocles yo sentit un agreabil vertigios tremida, quel probabilmen conosse solmen homes malad, queles durant li unesim vernal dies oscila in li hamac inter trunca de florent ceresieros.

Quande li frisson, efectuat de long restada in li aqua, fat revenir me al realitá, yo remarcat sur li rive un blanc cane, sident apu mi vestes. It sidet sin move e grunit presc inaudibilmen. Quande yo clamat contra it, it ululat, saltat, ma denove sidentat se apu mi vestes. Yo stat in li aqua hesitante. Ne timore retenet me, ma alcun conscientie del nuditat, li total desarmation incitar me. Yo volet exear ex li aqua, ma in sam tempor mi pelle sur li nud sures tremet quam si it ja vell sentir tucha de canin dentes. Yo clamat denove e li cane ululat, it ululat tam long e fals, que angustie con nervositat luctat in me e instigat me al nov crias, queles sonat ja strangimen, fals, sam quam on cria in dormie durant terribil somnies. Ancor un hideos

ulula — e sin conscientie yo prendet un lapid. Yo ha jettat tam furiosmen, que yo ha glissat e devet retenir me ye rocc. Li cane fat un salta, ma cadet sur li dors; it levat se denov e chancelante quam un ebrio, it volet forear. Ma it ne posset; it ululat ancor unvez long, dolorosmen e moy solmen raucat. Yo fractet su pede...

Subitmen yo hontat. Strax yo exeat li aqua e portat li cane in li baracc. In li villas alquo aboyat strangimen, angustiosmen, sammen quam aboya roubat canas. Probabilmen li matre vocat, nam li blanc cane pipiat quam infant e insinuat su cap sub mi brass. Yo ha covrit it mollimen per merherbe, yo offertat le sucre trovat in tasca, yo grafillat su ped e fat omnicos quo posset excusar me in su oculs, nam nu yo comprehendet mi terribil erra. Nu yo sentit que ante un hor it ha venit por visitar me.

Avigilante me in matin yo sentit, que li cane lecca mi sure quel yo vulnerat sur li rocc jettante li lapid al cane... E talmen noi adiat. Efortiante e gemente li cane eat al villas e yo a Mar-seilles. Til nu yo ne ha fat conoscentie con hom, quel vell saver talmen pardonar...

Ex li tchec trad. JAK.

JAN NERUDA (1834-1891):

AD Ú CON IT?

Esque li letor ja esset in alcun matin in li strada? Yo ne vole ofender li letor, yo save, que il apartene al plu alt class e pro to ne besona levar se ante clocca nin, ma un hasard! Nu, si li hasard exudecte le del dom plu temporan, certmen il ha remarcat — pro su conosset clarvidentie — que in li strada es ne solmen homes, ma anc

coses, queles on ne vide ta altriquande. E pro su conoscer espritositá on ne posse anc dubitar, que il pri ti homes e coses — ma precipue que coses — meditat. Apu un dom sta un old cruch, Alcú sur li bord del trottuore es un pott reparat per ferrin fil. Alcú in medie del strada jace un padell. Qualmen venit ta ti coses? Esque ili exeat durant li nocte del negardat etageres e poy, in li aurora, ili ne conosset plu li via ad hem? Esque ili perdit, per alqual hasard, durant li matinal comprada su cocinera e nu ili atende ci quam un can bon exercit, quel pos har devenit sol, sidenta se in medie del via e circumregarda, til que su mastro trova it denove?

Nu, bon. Hotempor on parla pri li cholera e pri to quo on deve far por preventer it... yo peti li letor ne interrupter me per questiones, qualmen ti coses cohore... il Mey lassar me tranquilmen scrir, in fine il va vider, que yo ne parla tam tro mult!

Ergo: on parla pri li cholera. Quo on deve far por defender se contra it. Ante omninos: puritá del logi es, quam on di, un demí de sanitá. Li desinfection del aer es anc un demí de sanitá. Li bon carne es anc un demí de sanitá. Li bon bir de Plzeň es un ulterior demí de sanitá. Summa summarum: si on attente omni prescrites, on es durant li cholera du e demi vez plu san, quam it es necessi. Ma pro quo ne obedir li prescrites, si ili: a) servi a mi sanitá, b) si li execution de prescrites del autoritás causa nos un delicie inexpressibil??!

Apene yo hat leet li respectiv municipal edict sur li stradangul, yo strax interruptet mi promenada e retornat hem. Nu, yo opine, mi chambre es suficent pur! Li planc-suol e li meubles es sub li permanent e acurat cuida de mi servitora Anna.

Li libres adver es sub mi propri inspection, ma, yo suposi, un poc de polve ne posse nocer les — ili ya aspecte tam ostentativ, tam fanfaronesc e stult! E li altri coses — hm, altri coses ya ne existe ci. Admaxim li lette — ma quel cose in li munde posse esser plu pur quam li lette de un celibo?

Li cussines quam du cygnes. Li covitura quam li manto de lilié. Li toal'e de leite quam nive. — Li pal'iere — li pal'iere —.

„Anna!“

„Ples ordonar?“

„Quanda yo lassat stuffar mi pal'iere ultimvez?“
„Yo ne save it — tam long quam yo es ci, — no, — do it es certmen ja quam haccala.“

Anna servi me ja six annus. Yo rememora retro ante ti six annus — van rememorada! Yo comprat ti pal'iere ja stuffat ancor in mi yunesse.

„Anna!“

„Ples ordonar?“

„Ci vu have 75 kreuzer;*) — e vu va aportar del fen-comeriant tri fasces de pal'e, — strax, comprende vu?“

Anna curre. Anna aporta tri fasces de pal'e. Illa capte li pal'iere, dessue e agita li pal'e intern.

„Ma — ad ú yo va dar li old pal'e?“

„Ad ú on porta tal old pal'e?“

„To yo ne save.“

„Hm,“ yo di subitmen, „ci vu have un monete quel es un decime. Ea a ti alt dom. Ta on have un foss por li balayage — dà ti monete al domes-
*) ancian monete austrian = 2 centimes.

tico e il va permissos vos jettar li pal'e in li foss.
Li intellectu del mann ya anc ne es despreciant!
Illa eat e retornat. Li servitoras jettar in li foss
anc ardent cindre. Do li pal'e vell posser ex-
flammar. E li foss vell esser bentost plen, e li
rurano ne va venir bentost por prender li escombe,
proque nu il have altri labores.

„Nu, ergo...?“

„Yo ne save!“

„Ma, mal!“ yo clama pos un moment — li ce-
bre del mann es admirabilmen productiv! —
„Deman noi have mercurdi, li communal carre va
venir por prender li balayage! Vu va prender ti
monete, un demi vu va dar al balayero, un demi
al cochero e ili self va jettar li pal'e in carre.“

„Bon! Ma ú vu va dormir hodie? Yo ne posse
retrometter li pal'iere in li lette, it es dessuet, li
pal'e vell cader tra li plancs —“

„Certmen — ma — yo va dormir sur li suol.
Noi va extender li lateral long cussin del sofa sur
li suol, sur it noi va far un bell lett — e yo va
dormir quam un prince — it va esser bell!“

E vermen yo dormit quam un prince. E matinli
Anna strax exportat li pal'iere in li corridor avan
li porta e noi atendet. Li balayero advenit e yo
strax exposit me ex li fenestre por esser testimon
de ti procedura. Li carre arivat con rumore, Anna
exeat con li pal'iere avan li dom.

„E mem si vu vell dar me un florin, yo ne va
prender it sur li carr — yo ne posse, it es pro-
hibit!“ clamat li cochero e departet.

Anna trenat li sacc a hem.

„To es ja stult!“ yo di.

„To es stult,“ afirmat Anna.

„Do, vu deve quelcos far, por Deo! Questiona
alcú, quo fa altri homes in ti casu!“

Anna curre. Circa pos un hor illa retroveni.
„On di, que lu max bon es combuster it in li forn.“

„Evidetmen — it es strangi, que noi ne havet
strax ti idé! E vu save — ea questionar li families
in nor dom, esque on ne va alcú far tortes o esque
ili ne desira rinsar per flamm li tub del forne.
Esque vu comprende?“

Anna curre denove. E moy illa raporta, que
necú on va far tortes e necú on desira rinsar li
forn. Ma illa ja deve ear al mercat e luder per
li combustides illa nu ne posse. It va esser possibil
solmen vesperli, pro que on deve continuimen
cuidar pri ti labor. — Nu bon!

Li vesper advenit e noi finit li supé. Anna co-
mensat extraer li pal'e, far micri fasces e metter
les in li forn. Yo sidentat me apu li scritable e
escutat quam bell it mui ex li cocineria al cheminé.
Yo fumat content mi cigarr — yo tre ama ti ci
muita in li cheminé.

Un subit bruida avan li dom. Homan voces,
on agita li dom-clochette. Yo exalta e escuta
quo eveni. On di que ex nor cheminé exvola foy
e vola til li triesim tegment.

„Por Deo, Anna — cessa calentar! Forporta
rapidmen li pal'iere al chambre, e si alqui va venir,
vu va simular, que vu save pri necos. Esque li
forn es ardent?“

„Tutmen ne — de ti quelc fascettes — it es
presc frigid!“

Nequi ha venit — mersi a Deo. Li foy cessat
volar sur li tegumentes e li homes sur li strada
disperser se.

Morosimen yo jettat mi fum-flocs vers li plafon.
E tre moros yo jacentat me denove sur li suol.
Li secuent matin fat me denove frise. Yo surtit
strax por investigar. Yo questionat un policist. Yo

questionat un public servitor. Yo questionat omni mi conosset menageras.

Li policist salutat: "To yo ne save." Li servitor levat un poc li chap: "Ples excusar, yo ne save to." Li damas dit unisono: "Yes, con tal coses on have un torment!"

"Ho, puella," yo dit a Anna pos retorna a hem, "it va esser un desfacil cose! Ma negui va auxiliar nos, e noi ne posse lassar li pal'iere in ti statut Esque vu save far paper-cornettes? No? Nu, yo va instrucrer vos."

Noi fat cornettes e plenat les per pal'e. Quande noi ha fat un amasse de ili, yo stuffat per ili mi tascas, exeat por promenar e fat cader les durant li promenada. In ti die yo fat promenada sixvez, li secuent die decideuze. Yo repetit to durant quar dies, e poy monstrat se, que noi evacuat solmen un micri punt. Yo calculat; procedente talmen, yo vell never promenar talmen almen durant set mensus...

Certmen yo ne besona dir, que yo ja esset malad de to. Yo pensat a null altricos. In li cap yo havet solmen li pal'e e avan li ocles anc li pal'e. In ti ci angul del chambre stat tri garbes, — ad ú tornar li ocles!? E quandie in nocte yo jacentat me sur li suol, yo maledit e blasfemiat hontabilmen. Yo presc ne dormit, yo levat me ante li aurora e strax fuit promenar.

E durant un tal promenada it evenit, que yo perceptet sur li strada ti cruches, pottes e padelles, queles li acutvident letor remarcat strax in li comense de ti ci articul.

Con ti cruches, pottes e padelles it es talmen: chascun Prahano posse haver alqual cruch o pott o anc padell — to es inreprochabil e inpunibil. Ma unvez eveni, que ti cruch, por exemple, rupture

se — e nu it comensa. Ad ú con it!? Si tu exjetta it sur li corte, li domestico va fortiar te reprender it rapidmen. Si tu exjetta it sur li strad, li policist va arrestar te. Si tu jetta it sur li carre del strad-balayero, il va jettar it denove ad infra. Il ne va prender it mem por li max bon bakshish, to es prohibit severmen. Bon. Tu va prender li cruch in li nocte, ear sur li strada e metter it sin esser observat — nu, ú tu vole. E li secuent die li balayero va prender it sin bakshish e li cose es liquidat.

Un impudent idé venit in mi cap. Quo vell evenir, si noi, yo e Anna, vell prender noctli li pal'iere, portar it a detra li angul e exjettar li pal'e!? Un pensa absolutmen ne bell, ne ordinari, contraleyal — ma, yo confesse: it placet me! Oh, on deveni tam facilmen mal!

Ma — yo ne have chances. Subitmen, on ne save de ú — va emerger un patrul'e. It va voler, que yo mey reprender li pal'e. Yo va oposir, forsan yo va far un oral delict, on va arrestar me — subitmen yo va perdre mi civic inreprochabilita, ma omnics es ja egal — yo —

"Senior — senior!" Anna precipitat se in li chambre, "yo ja save, ad ú con ti pal'e! Li lactera, ti quel ordinari mensta con su carrette ta — illa va prender it con plesur, illa besona it in li stall! Deman noi va dar it la!"

"Ma esque it es cert?"

"It es cert!"

Quo dir ancor? Ti nocte yo dormit bon. E ye li secuent matin yo con Anna portat li pal'iere al lactera, pos que Anna ha questionat, esque illa va vermen accepter nor don.

To esset un bellissim moment! Quande li lactera rendit nos li vacui sacc, yo esset victet per emo-

tion, yo besat su manus, yo inbrassat su cavalla
e poy marchat con lacrimes in oculles a hem.

E in hem noi prendet li frisc pal'e e comensat
stuffar li sacc. E quando de it esset plen, yo capte
Anna, comensat siflar „Sur li verdi prate“ e noi
dansat circum li pal'iere til vertigine.

To es ti complet historie; yo raconta it talmen,
quam it evenit. It es bell e actual; yo es content
con it, yo fini.

Ex li tchec trad. Jar. Podobsky.

Ex „RACONTAS DEL ARMÉ- CHIRURG“

de ZACHARIAS TOPELIUS (famos sved-finlandes autor,
morit 1898)
(Introduction al duesim raonta)

Lontan detra li fertil planages de Germania
extende se vers nord un stormosi mare, li super-
ficie de quel ne changea in flut e reflut, li rives
de quel es chascun annu covrit per li glacie del
hiverne e li apert golfs de quel ha ocasionalmen
portat tot armées sur vacillant pontes de glacie.
Durant millennies li vicin popules ha luctat inter
se pro li possession de ti mare e ha colorat li
undes de it per lor sangue; ma in li tempore de
nor raonta dominat super nín decesims de su
li Norde: li Baltic mare hat devenit presc un lago
intern del sved imperia.

E li Baltic extende su vigorosi blu brasses ad
ost e nord e clude in su bruiant inbrassada un
ex lor sinu, quel cresce anc hodie e quel eleva

su firm roccs alt super li vertic del mare. Finland
es li max armat infant del Baltic; ancor hodie it
verso li tresores de su lagos in li sinu del matre,
e li potent mare ne expande se pro to, it move
se amant e tendrimen retro, que li filia mey crescar
e in chascun estive ornar per herbes e flores nov
rives, exposit al luce. Felici ti land, quel in su sinu
lulla li unda de mill lagos e extende vers li mare
un rive de centquarant milies! Li mare porta po-
tentie e libertá, li mare porta prosperitá e cultura;
li mare es li movent civilisatori elemente del Terra,
e un land, quel sta in alliantio con li mare, ne-
quande posse perir pro misere e depression, si it
self ne merite it.

E lontan for del norde de Finland extende se
un region, quel plu quam alcun altri es li infant
del mare, pro que it, declivit e bass, quant li
homes memora, cresce ex li undes. Innumerabil
verd insules leva se ye rives: „In mi yuness,“ di
li gris marinero, „grand naves flottat ci, ú un bote
nu desfacilmen rema,“ — — — e poc annus poy
truppes de animales va pasturar sur li anteau mar-
funde. Li ludent infant chargea ye li rive su bote
de cortic: Regarda circum te, tu yuno! e nota
precis li punctu u li unde-ruptis scrappa su stries
in li sand; quando tu va esser mann, tu va in van
serchar li littore ta — — — for detra li verd pla-
nage tu va audir su murmurada in lontanie, e
quande un die tu va star quam old mann ta, tandem
un florete village ascende sur li loc del lago de
tui infantie. Strangi region, u li citées, queles tam
prudentmen ha constructet su portos apu profund
strettes e fluvies, pos ducent annus dista un milie
rade e u kils e ancles de naves es trenat ex
li paludes, ot milies in li forestin regiones!

Ti region es Ostrobothnia. Su dominia es plu
grand quam mani regula, e it extende se lontan

al extrem norde, al frontiera de Lapponia, u li sole
nequande descende in li medie del estive e ne-
quande leva durant li tenebre del Christfest. Durant
tri mensus li natur vigila ta in li minoche leer
antie del die, e tandem tu posse in li nocte dura,
li max fin-printat libre; tri mensus li nocte frigid e
ma un nocte de stelles e aurora boreal, un nocte
con lumine de Luna e splendore de nubes es plu
clar, sacri e pie. Ta li belless del flores es plu
peribil quam li joy del homes; durant set mensus
li planages es covrit de brilliant nive, e li lagos
de firm glacie; ma nequande li verne es plu amat
quam pos li frigore de un tal hiverne; tamen mixte
se in su charm un melancolie, quel li cordie com-
prende bon. — — —

Trad. de Tjernström.

R. ROLLAND:

LI FELICITÀ HAVER UN AMIC

Yo have un amico. Quam dulci es har trovat
un amico, a quel apoyar se in li medie del tempest
es un protection tendri e cert, u finli on respira
expectante li calmation del palpitation del cordie
suffocat.

Ne plu esser sol, ne plu esser fortiat restar
armat sempre, li ocles sempre apertet e inflammat
per li vigilantie, til que li fatiga livera nos al in-
amic. Haver li car compan, in li manus de quel
on ha posit su tot ente, quel ha posit su tot ente
in vor manus. Juir, finalmen, li repos, dormir
quande il vigila, e vigilar quande il dormi. Con-
nosser li joy protecter ti quem on ama e qui con-
fide in nos quam un infant. Conosser li joy ancor

plu grand: abandonar se in le, sentir que il tene-
omni vor secretes, que il decide pri vos.
Yo have un amico.

Ex li frances traductet J. Colas.

H. C. ANDERSEN:

SPONSO E SPONSA

Li piruetto e li balla logiat in li sam bux inter altri amusant coses. E li piruetto dit al balla:

„Esque noi vell devenir sponso e sponsa, quandne noi logia in li sam bux?“

Ma li balla, quel esset suet de safian e esset tam fier quam un bell senioretta, ne respondet a un tal question.

Li secuent die venit li micri puer, quel possedet li amusant coses. Il pictet li piruetto con rubi e yelb colores e inbattet un clove de latun in le. E piruetto devenit tre luxuosi e bellissim, quandne il circumgirat.

„Ples vider me!“ il dit al balla. Quo tu di nu? Esque noi va sponder nos? Noi es ya apt un por altri; tu salta e yo dansa. Plu felici quam noi, nequi vell posser devenir.“

„Oh, tu pensa talmen?“ dit li balla. „Probabilmen tu ne save, que mi patre e matre ha esset pantufles de safian e que yo have un corc in mi corpor.“

„Si, ma yo es fat de mahagonligne,“ dit li piruetto, „e li burgomastro self ha tornat me in su propri tornuore e it amusat le tre mult.“

„Yes, ma esque it es ver?“ dit li balla.

„Yo mey nequande plu esser bastonat, si yo ha mentit!“ dit li piruetto.

"Tu parla tre bon por te," dit li balla, "ma yo posse tamen ne dir te 'yes', pro que yo es presc spondet con un hirunde, e chascun vez, quand yo salta in li aer, il prende su cap ex su nest e di: vole tu, vole tu? E nu yo ha dit 'yes' in me self, e it es presc un demi sponzion. Ma yo promesse nequande obliviar te."

"Yes, it es anc un conso'ation," dit li pируето, e ili ne parlat plu un con altri.

Li secuent die li balla esset prendet ex li bux. Li pируето videt, qualmen illa eat alt in li aer quam un avie, til que on finalmen ne posset vider la. Ma chascun vez illa retrovenit, ma fat sempre un alt salta, quand illa tuchat li terra. E to esset causat sive de sospira sive del corc in su corpor. Ma li ninesim vez illa ne retrovenit. E li puer serchat e serchat, ma it esset in van.

"Yo save ú illa es," sospirat li pueretto. "Illa es in li hirunde-nest e es maritat con li hirunde."

E quam plu il pensat pri to tam plu il amat li balla. Pro que li pируето ne posset reciver li balla, crescat su amore. Que li balla hat prendet un altri, esset irritant, e li pируето girat e pируетат, ma sempre pensat pri li balla, quel in su pensas devinit plu e plu bell. Talmen passat pluri annus — e talmen it devenit un old amore.

E li pируето ne plu esset yun. Ma un die il esset tutmen covrit de aure. Nequande antey il esset tam bell. Il esset nu un aure-pируето e saltat vivosimen. Yes, vermen — ma subitmen il saltat tro alt e ne retrovenit.

On serchat e serchat mem in céllar, ma it esset impossibil retrovar le.

Ma ú il esset? Il hat saltat in li bux por escombre, ú restat mani coses, balayage e sand, queles cadet ex li guttiere.

"Si yo nu resta nett," il dit. "Ci yo posse perdir mi aure. E quo es licompanaches circum me?"
E il observat un long caul-stump, quel esset presc nud, e un altri rar, rond cose, simil a un old pom. It tamen ne esset un pom ma un old balla, quel in mani annus hat restat in li guttiere e nu esset plen de aqua.

"Mersi a Deo, que veni almen un de mi collegos, con quel on posse parlar," dit li balla e regardat li aurosi piruetto. "In fact yo es fat de safian, suet de manus virgin e have un corc in mi corpore, ma nequi posse vider it. Yo intentet maritar me con un hirunde, ma venit in li guttiere e ta yo ha restat durant quin annus e trincat aqua. It es un long tembre por un virgine."

Ma li piruetto dit nequo. Il pensat pri su old amore, e plu il audit, plu bon il comprendet, que it es just illa.

Tande venit un servitora e evacuat li bux. "Oh, ta es li aure-piruetto," dit illa.

E li piruetto retrovenit in li chambre e in grand honore, ma pri li balla on audit nequo, e li piruetto ne plu parlat pri su old amore. Li amore perit, quandе li amata ha restat quin annus in li guttiere e ta trincat aqua. Yes, on vermen ne reconosset la, quandе on incontrat la in li bux de balayage.

Ex li sved trad. Magnus Richardsson.

T. G. MASARYK:

FELICIE

On di, que on ne posse trovar li felicie, pro que it ne existe. Anc yo opine, que it ne existe. Ad saver, si on sercha it, on ne va trovar it. Ti,

qui sercha li felicie, hat perdit it in ti moment.
Chascun hom desira esser felici, certmen, ma
quande il comensa serchar li felicie con omni ef-
fortie, il ja ne trova it.

Tre bell on raconta pri to in li merchen pri
li stult Honza. Ti du astut, intelligent seniores
fratres, queles ea serchar li felicie, ma il auxiliat partu,
stult Honza ne serchat li felicie, il esset felici e in
ú it esset necessi, e vide! — il esset infelici fratres.
In ti merchen nor popul ha conservat nos su max
grand sagess, ad saver ne serchar li felicie! Ti
intentionat serchada fa li hom infelici. Li modern
hom chassa li felicie, ma per ti chassa ancor nequi
devenit felici.

Ex „Ideales humanitari“ trad. J. Podobsky.

KAREL ČAPEK:

MANTILLAS

(Ex li libre „Excursion in Hispania“.)

Omnicos, quo secue, lass nos dir por honor e
lauda de Sevillanas. Ili es micri e nigri, ili have
nigri capilles e nigri e glissant ocles e in plupart
porta nigri vestiment; ili have nigri manus e pedes,
quam postula li old cavalieresc lyrical, e ili aspecta,
quam si ili vell ear just al confession, it es tam
sacrimen e un poc quam peccardas. Ma to, quo
da les li special glorie e honorabilitá, es li „pe-
netta“, un alt tortug-péctin, coronant chascun Se-
villana; un péctin rich e triumfal, simil a un coron
o sureola. Ti bell adjunttement changea chascun
nigri „chiquita“ (puella) a un alt e nobli dama;
con un tal cose sur li cap on deve ear fiermen,

portar li cap quam un sacrament e solmen rapid-
men oculettar, e to fa omni Sevillanas.

Li duesim e ancor plu grand glorie de Sevillanas
es li mantilla, un covritura de dentelles jettat trans
ti reyal péctin; mantilla nigri e blanc, simil al vel
de musulmanas, al capuce de penitentes, al mitra
de archiepiscop e al helm de conquestator; man-
tilla, quel have li scop coronar li fémina, in li sam-
tém pore invelopar la e far transparer la in maniere
max seductiv. Tam long, quam yo vive, yo ne ha
videt sur féminas nullcos plu venerabil e plu raf-
nat, quam ti ci combination del convent, harem e
del vel de odaliscas.

Ma ples permissier que yo mey far hulta e que
yo mey venerar li féminas de Sevilla. Qual self-
consciousie, qual national fieritá it es necessi, por
que ti ci nigri puellas mey preferer li ceremonial
e antiqui „peineta“ e mantilla ante omni seduc-
tiones del mundan mode!

Sevilla es un village; Sevilla es un gay cité, li
aer de quel es amantesc; si li Sevillanas es fidel
a lor mantilla, it es in prim certmen pro to, que
it dece les, e in secund pro que ili vole esser ab-
solutmen Hispanas in tot lor antiqui honor; ma
ante omnicos it dece les.

Si un Sevillana ne es coronat, illa es almen
guirlandat; illa have super li orel'e in su nigri
capilles un complet buquete o almen un rubi rose,
un camelie o un flor de oleandre; e trans li epoles
e brasses ili jetta un toal de silk con grand bro-
dat roses, pesant franges e con un nod sur li
péctor; o un mantón de Manilla, it es un grand
silkin manto, un toal o ornate con dissemat brodat
roses e franges, ma on deve saver portar it. Oa
jetta it per un tal special move super li epoles e
dors, poy on atrae it strett al corpore, on posi
li manu sur li hanch, on vulta li detral parte, e

on cliquette sur li terra per lignin talones; quam yo dí, portar justmen li mantón es un grand dansal arte.

Yo havet li impression, que li hispan féminas save conservar se du grand feminal privileges: li inlibertá e li estima. Li Hispana es gardat quam un tresor; pos li Ave-Maria vu ne va incontrar un puella sur li strada, yo videt mem li prostiutas accompaniat per dueñas, evidentmen por protecter lor honore. Yo audit, que chascun mannic membre del familie, de un lontan pre-oncle til un nepot have li jure e li deve gardar, por talmen dir, con li gladie in li manu, li virginal honore de su sestras, cusinas e altri parentas. Certmen es in it un poc de spiritu de haremes; ma simultan, men in it es un grand estim al special venerabilitá del fémina. Durant que li mann ostenta se pro su rang de cavaliero e protector, al fémina es dat li glorie e prestigie del gardat tresor; ergo ambi partes, concerrent li honor, es in li sam rang.

Ma it es vermen un bell nation; li garsones in andalusian larg chapeles, li damas in mantillas, li pueras con buquete detra li orel'e e con nigri oculettes in li angul del pudent palpebres; quam ili marcha quasi quam in dansa, orgolos quam columbes, quam ili cortesa se, quant passion e decentie es contenet in lor etern cortesie! E mem li vive self es ci sonor, ma sin tumultu; in tot Hispania yo ne audit ni un sol querell o un brutal parol, forsán pro que un querell significa un cultel. In contrari noi in nord sempre es in querelles, pro que noi ne combatte per cultel; ples ne colerar, ma yo ne va dir vos, quel de ti du manieres es in social regard superior.

Ex li tchec trad. J. Podobský.

LEIF BECKMAN:

LI PERFECT CRÍMINE

Certmen mult personnes ne memora hotémpor li „Hammersmith-assassination“. In su témpor it evocat un enorm sensation, forsan precipue pro que it ne esset Scotland Yard, quel clarificat li afere, ma un foreno, doctor Arnold de Svedia. Li criminard indubitabilmen esset dement e hat intentet far un talmen nominat perfect crímine, un crímine tam perfect, que on ne vell posser capter li executor. Li assassino tamen ha fat un micrissim erra, e doctor Arnold ne hesitat usar ti erra, e li resultat esset li arrestation del criminard, quel esset tre astonat.

Alcun témpor pos li debattes judiciari li doctor sidet con su emicos, li optimistes. On hat manjat un bon diné e just arrivat al Port-vin. Comprehensibilmen li parlada circulat circum li Hammersmith-assassination e omni optimistes expresset quam lor opinion, que li perfect crímine es solmen un plu o minu naiv desire che omni criminardes, ma inexectibil in practica. Doctor Arnold ha long sidet silent, ma quandе il finalmen parlat, omni escutat le.

„Li Hammersmith-assassination,“ dit li doctor, „tutmen ne esset un perfect crímin. In veritá ci eveni crímines omni die, crímines tam bonissim inscenat, que ili tutmen ne effecte quam criminal actiones, ma es anunciat sub li rubrica de accidentes. Vu, seniores, naturalmen es sceptic, ma lassa me racontar un historiette e vu forsan va changear vor opinion. Anc li ultim parte de it posse esser instructiv, precipue por tis, queles refusa mani fenomenes, queles li recent scientie

ne posse explicar e pro to despectosmen nomina
les fantom-histories.

Certmen vu omnes conosse Solway Firth, li golf, quel incise se in nord-west Anglia, e quel separa Cumberland del scotic comitia Dumfries. Ye li flancs del golf es situat du honorabil farms, queles pos li guerre esset comprat de du ancian amicos, senior Mac Duff e senior Heartley. Mac Duff esset scoto e senior Heartley esset fro Yorkshire. Nu, it es ya un conosset historie, que li scotes sempre descri li yorkshiranos quam plu avari, plu stupid e plu risibl quam altri popules, durantque li yorkshiranos con sam forte manifesta, que precis ti qualitás es specialmen remarcabil cha li scotes. Ti ultim opinion ha ya victet in li tot monde. Lee li joc-presse e vu va vider! Nu, sr Mac Duff e sr Heartley ne lassat influentiar se per to, ma in contrari. Quande ili vivet in Sheffield quam comerciantes, chascun de ili ingageat un secretario con special mission serchar omni glorios histories pri li comitia de su amico, histories, per queles ili poy edificat se con sonori ridaches. Mem li max horribl e max offensiv histories ne posset debilisar lor amicie. E quando Mac Duff in etá de quinanti annus liquidat su aferes por juir su otie ye Solway Firth, naturalmen ye li flanc de Scotia, Heartley strax secuet ti exemple e comprat li vicin propriedate ye li anglesi flanc. Null die passat sin que li du amicos ne vell visitar unaltru e raccordar histories, queles lor povri secretarios con pena e sudore hat collectet. Quande ili ne raccordar histories, ili chassat, e quando ili ne chassat, ili dineat o trincat whisky o Port-vin. Un tal amicie on hat videt ni in Anglia ni Scotia desde li dies de Richard Leoncordie.

Li existentie de ti du amicos simileat dange-
rosmen a un paradise, quel, quam conosset, con-

tene anc un serpent. Quande li scotes e yorkshiranos raconta un pri altri, que li serpentes in li du landes prospera tre mal, pro que ili sive es vendit al naiv turistes quam lumbricos, sive anc mori in grand dolores pos har mordet li malicios indigenes, ti bestie esset tutmen ex li lude. In vice de it li cane, ti excellent animale, devet luder li rol del serpent. Ad saver, Mac Duff procurat se un meute de canes cursori, un exemple, quel sr Heartley strax secuet. Concurses de canes, ad saver, hat devenit modern e pro to ambi amicos lassat partiprender lor canes in concurses in omni vicin cités e comtias. In comensa omnicos successat. Li canes ganat alternante e lor possessores parti: li premies in bonissim concordie. Poc a poc tamen li canes de Mac Duff comensat monstrar un imprevisibil standard. Ili prendet ne solmen li unesim premie, ma in tut omni premies. Heartley obtenet ne mem un modestissim triesim premie. Il blasphemat, ingageat un nov tranero, fat long viagies e comprat bon canes, ma in van. Su histories pri li scotes devenit forsan ancor plu desagreabil quam antey, ma Mac Duff esset tam scustomat, que il remarcat necos. Si Heartley comensat devenir reservat e rud contra omnes except su old amico, quem il atacat per petitiones posser comprar almen un de su canes.

In ti casu Mac Duff tamen esset inexorabil. Ne mem un canello su amico posset comprar. Si il ha comensat ocupar se per canes, il anc volet continuat. Sr Heartley ya posset haver cavales, automobiles o motorbotes e ne concurrer con il in li concurses de canes. Pos ti interparlada sr Heartley devenit ancor plu cordial contra su old amico contra omni altres anc. Su facie, bonhumerosi del natura, exradiat, quam ex un secret fonte de fortie, affabilità contra omnicos e omnes. Il

simileat precis a un idealic gnome de Christfest, Omni die il fortiat su amico dinear o lunchar che se e receptet le sempre con un abundant entusi-
asme. Il vermen ne posset viver sin li accompane-
de Mac Duff, e pro to ti sidet omni die in li manjasala de sr Heartley sur su ordinari loc, li honorloc contra li hosped. Quam stranginem it posse semblar, Heartley tamen hat aprendet li arte odiar per un calidissim odio de tre grand dimensiones."

"Ante que yo nu va continuar," li doctor dit, "yo vole adnotar, que li diarium de sr Heartley es extraordinarimen sincer. In it apari con desirabil claritat, que il ja ante li interparlada pri li compra de cane havet li pensa, que it vell esser un splendid cose, si alquo vell occaser a Mac Duff, por exemplo un automobil-accident o submersion in aqua. Pos lor ultim interparlada it es un facte, que sr Heartley ne volet transdar ti accident al hasard, ma hat decidet self prender li rol de executor. Ma pro que li penduore ne es un agreabil perspective de futur, il decidet, que ti execution deve esser fat sin grand risc por se self.

Li diarium contene almen duanti divers proposites misser Mac Duff ex ti ci max bon de mundes, ma null de ili esset tutmen sin risc, quo desirat sr Heartley. Finalmen li hasard, o plu just li unesim constructor del dom, auxiliat le. Ad saver, su manjasala ante quelc seculos hat esset decorat del architect in un maniere, quel hotémpor ne vell esser aprobat. Li manjasala, quel con jure esset nominat banquet-sala, esset un colossal chambre in li unesim etage, richmen projectet in longore, largore e precipue altore. Precipue li plafon esset artistic. Oblong e traversant massiv un ne tro habil pictor hat decorat per images ex

li historie de Anglia, naturalmen li victories del angleses super li scotes. In chascun angul de ti quadrates esset un richmen ornat bule ex massiv mahagon, quo dat al plafon ancor plu imposant aspecte.

Li victories del angleses esset til tande li obiectes a specter de sr Heartley, quand il alcun vez manjat sol, e anc hat servit le, quand il instruct Mac Duff pri hsitorie. Ti tamen ne lassat astonar se, ma fat decorar li plafon de su propri manjasala, naturalmen con historic picturas monstrant li victories del scotes super li angleses. Li mahagonbules, queles il trovat hideosi, il tamen ne lassat ametter. Anc to vexat sr Heartley in altissim gradu. Il nu ne esset li sol possessor de un plafon con historic picturas e havet anc ultra to ti mahagonbules, pri queles su amic nequande negliget derider.

Poy un die alquo ocaset, quo fat si Heartley benedir ti antey tam despectet plafon-ornamentes. Quande il sidet solitari ye su dejeun, leente li matin-jurnal, il videt un termino, quel il ne comprendet. Pro que il volet saver li signification, il misset su corpulent domestico ad supra al biblioteca, quel esset situat precis super li manjasala, por aportar un conversation-lexico. Il audit li lent passus del domestico in supra, quand subitmen un mahagon-bule cadet del plafon con rumore, quel fat Heartley saltar alt sur li stul.

Heartley tastat su cap. In un moment il recivet li idé de ti plan, quel unquande executet, vell misser su amic ad eternitá. Il curret al bule e portat it con grand effortie a su labor-chambre. Per li manus e li serviette il balayat omni fragmentes e li polve del plafon, e quand il domestico retrovenit, il sidet tranquil sur su loc in profundat in su jurnal. Il strax formisset li tot perso-

nale de servicie, poy il intrenat li max grand scale del dom e fixat li bule in su angul. Poy il examinat omni bules e trovat, que du bules esset tre mal fixat, e, quo fat le subrider plu afabilmen quam alquande, que ti, quel esset max mal fixat, esset in li borde de ti quadrat, quel esset in medie super li table — just super li loc in Mac Duff sempre customat sider.

Nu veni lu macabri. Quande sr Heartley hat fat su decovriton, il devenit, quam yo dit, presc obtrusiv in su afabilita. Chascun lunch e chascun diné il volet vider Mac Duff che se, e tam sovente, quam il audaci, il misset up su domestico al biblioteca. Plu quam un annu si Heartley sidet e regardat fixmen quelcvez a su plafon e precipue al pictura in medie, quel monstrat li combatte ye Worcester, por li scotes tam sinistri. Li pictura ti bule, quel un poc tremet pro li passus del domestico, ma ancor esset fix.

Li unesim novembre sr Heartley havet su annual chasse. Just tande yo esset gast che un vicino de sr Heartley, e pro to anc yo esset invitat. Li chass devenit un success. Li fox avansat rapidmen, li terren esset sat desfacil e li culbutationes poc. Li canes de Mac Duff fat, quam sempre, li max fin ordinarien mult complimentes. Mac Duff jocat un poc fortmen con sr Heartley pro que ti havet null canes in li chass ti annu, ma Heartley solmen ridet e frappat su amic ye li dors. Il propirimen tutmen ne esset trist pro to, nam li principal cose que ili esset li max bon. Por il it esset egal, nam esque ne esset omnivos, quo il possedet, li proprieta de su amic e in contrari? Omnes jurat, que un simil amicie ne existet. Mac Duff esset emo-

tionat til lachmes e dit, que su old amic es tutmen rect.

Li chass-diné devenit un imposant eveniment, un ordinari manjachambre e chancelat sub flores e glasses. Li portas esset apertet, e con fanfares de trumpet li tot masse de fracat gastes fluet in li sala.

Li unesim eat sr Heartley con li gast de honor sr Mac Duff ye su brass. Ti anc recivet li honor loc contra li hosped, li loc, ú il sempre customat sider. On hat arrivat al frite quando sr Heartley levat se. In un solemni oration il laudat Mac Duff e mentionat lor amicie long quam un tot vive. Nu esset li desire de il e de li céteri amicos de Mac Duff, posser inmanuar un modesta pruva pri lor sentimenter por li e precipue manifestar le lor respect pro li importation del can-sport in li dominia. Sr Heartley fat un gest al domestico e ti strax forhastat. Esset silent in li sala e pro to on posset audir clarmen li passus del domestico in li biblioteca. Sr Heartley fixmen regardat a Mac Duff, quel regardat le con humid oculos. Tande it ocaest! Noi upsaltat del stules con un voca de advertiment. Tro tard! Li mahagonbule super li loc de Mac Duff hat desligat se e cadet sur su cap. Il ha cadet del stul e un rapid examin monstrat, que il hat morit strax. — Sr Duff hat abandonnat ti ci vive in un felici moment. Il cadet in medie de su triomf, nam ti argentin boccale, con quel li domestico venit trement, il hat videt in li biblioteca anterior die.

On ne posse describir li grive e consternation, quel esset in li dom de Heartley. — Li hosped singlant esset ductet a su chambre e li gastes eat a lor hemes in morn humore. On regrettat li povri Heartley, que to hat ocaest a su amic just

70-71

in su dom. Un horribil accident sin hesitation. Tam facilmen posset har occaset a sr Heartley self, quel omni die esset in li dom. Li manifestaciones de sympathie a Heartley esset grandios. Mem ye li funerale, a quel hat venit personnes logiant circum Solway Firth, li paroco parlat roles consolatori plu a sr Heartley, quam pri li morit Mac Duff.

Heartley deplorat su amic durant six mensus. Su grive esset tal, que on nequande hat videt aliquatu. Il exultat pro li just punition del miserabil Mac Duff, quam il nomina it. Su self-bontat esset grandios. Un vez pos altri il joya pro li facte, que il ha devenit possessor del complet havage de Mac Duff e precipue su fin collection de canes. In li testament de Mac Duff, ad saver, il esset nominat universal heredante. To quo il fat unesim con mill regrettes, esset lassar superpicter li plafon in li manjachambre de Mac Duff e congeadir su secretario. Il dat special attention al plafon de su propri manjasala. Li mahagonbule esset cuidosmen afixat, Heartley absolutmen ne havet li desir esser attacat del trist fate de Mac Duff.

Ci es un instructiv exemple de un perfect crime. Ti qui ha esset present ye li mortation mem supercharja li assassinio per manifestations de honore, il recive li tot havage del assassinat e li sympathie del publica. Li mortation de Heartley tam bon projectet a habilmen executet es un pruva, que li perfect mortation ne es solmen un criminard utopie. Ma — yo comprende, que tu have aliquo a objecter, car Erik, "li doctor dit e regardat a su amic, li filosof con un acerb subride, "li crime ne esset tam perfect, que it ne vell esser revelat. To es certmen ver, mi yo espera, que quando yo va har finit li historie, tu va voler consider, que

esset ni Scotland Yard ni aucun altri, qui clarificat li afer. Ergo lassa me narrar li historie til fine.

Nu it es ya conosset, que un mortard absolumen deve haver un mal conscientie. Tamen es li fact, que sr Heartley pos six mensus de luctu standat tam bon quam antey. Su appetit — il ancor tam sovente sidet, — esset brilliant e su sitie ne tendet transir in misuse de alcohol. Il dormit calm, sportat, viagiat a concurses de canes e sovente parlat pri su antean amico. Alqual remors il nequande havet. On posse editer su diarium quam un hymne al vive. Tamen existet un cose, quel vexat le: su o plu rect li canes de Mac Duff devint plu mal. Forsan esset solmen li tranero qui comprendet li cose, — li canes ne tolerat Heartley. Si ili ne volet morder le, ili monstrat mal humore, e quando il esset present ye un concurs, ili sovente ruptet li curs, sidentat se e fortmen ululat. In omni casu ili ne plu ganat aucun premie. To esset ya tre genant por sr Heartley, e il comensat plu e plu evitar li concurses de canes. It avansat tant, que il pretereat li caniera in grand distantie. Si il audit un cane aboyer, il sentit it tre desagreabil, il scrit in su diarium. Tamen il nequande provat explicar por se li causa de ti sentiment, e to forsant esset prudent de il.

Li tempore passat, Heartley esset passabilmen patetic, purat sovente li nase parlante pri Mac Duff e esset li sam old affabil mann quam sempre. Li novembre-chass secuent annu semblat devenir tre bon e yo esset content, quand yo recivet un lettore del jovial Heartley, que pro que mi amic es for, it vell esser por le un joy posser vider me quam su gast. Yo paccat mi valises con allegri mente, e proque Jackson havet a far un installation de moné-scaf in Lancaster, yo petit le viagiar con

72-73

me. Noi havet un splendid viagie — esque ne, Jackson? Yo abandonat le in Lancaster e continuat tra Cumberland. Che sr Heartley yo esset receptet con omni possibil afabilitá del old senior, e ti afabilitá ne esset micri. Yo esset comodmen installat e secuent matin noi comensat chassar. Nu esset talmen: li exterior chass-dominias esset dechassat unesim, poy li grand chasse secun li programma startat ye li unesim novembre. Sr Heartley opinet, que plu bon li memorie de su amico ne posse esser celebrat, quam que li chasse eveni anc hoannu, e secun li programma it finit per li diné che Heartley. Ne esset desfacil convicter li vicinos, que just to esset lu max bon. Mac Duff esset mort, li chasse max bon che Heartley e su bon manjage generalmen apreciat. Anc yo devet confesser, que it semblat esser rasonabil, etsi yo trovat it un poc strangi de Heartley in ti maniere deplorar su amic.

Li chasse havet un ver success. Li tempe esset miraculosi e por un vez li canes de sr Heartley monstrat lor ver capacítá. Heartley lucet quam li sole pro omni ti laude quel il recipet, ma quelcvez purat li nase e dit con inclar voce, que li honore propriamen apartene a Mac Duff. Li fox ne havet qualcunc chance escapar, li chass avansat friscmen e li culbutationes esset plu poc quam anterior annu. Finalmen on signalat li fine del chass e noi cavalcat in trupp ad hem.

Li diné esset splendid quam ti del anterior annu. Heartley monstrat un generositá de grand mesur e li humore devenit poc a poc plu vivaci. Li culmine esset attinat, quandе lord Wither, li max grand proprietario del comtia, levat se e demandat silentie. Con li glass in li manu il comensat harangar nor hosped. Il parlat, quant li comtia debi a sr Heartley in mani manieres, e quel appoy il

es por omni interessates de chass. Desde li témpor de Mac Duff anc ne existe un tal canicultor quam il. Li orator interruptet se rapidmen e upregardat al plafon. Omni gastes sidet inmovent con li regardes *ad supra*. Sr Heartley sidet paralysat e palidissim sur su stul. In supra in li biblioteca on audit serios e pesant passus quasi de alquem, qui ea in un convoy funeral. Li secuent moment li tragedie esset ludet. Li mahagonbule súper li stul de sr Heartley desligat se e cadet. Con un surd son it attinat su cap. Lentmen il glissat del stul e cadet sur li planc-suol. Sin hesitar yo precipitat ex li sala e curret al biblioteca. Yo raffat li porta per omni forties. Ma it esset cludet. Poy venit li secretario. Anc il tastat li porta e poy sucusset li cap. It semblat le inexplicabil, que li porta esset cludet. Támen li porta hat esset cludet per ordon de Heartley ante un annu e li clave esset deposit in li moné-scaf, ma alqui ha devet inrupter sequam it sembla. Pro to on strax posit gardantes detra li portas e anc sub li fenestres del biblioteca. Noi serchat presc li tot nocte li clave. Unesimmen in li moné-scaf e poy in omni buxes del morito, ma van.

In matin venit li policie e noi exruptet li porta. Li fenestres esset cuidosmen barrat e li tot planc-suol covrit de un spess strat de polve. Inch pos inch noi explorat li planc-suol. Quande li exploration esset perfinit, noi posset solmen regardar perplex unaltru. Ni un ped-tracie noi ha successat decovrir. Si alqui hat esset ta, il con absolut nécessitá devet lassar tracies in li dens polve. Li posterior investigation monstrat, que li tot personale de servicie havet in órdine su alibi. Noi omnes hat audit ti pesant passus, passus queles nequande hat esset fat.

Esque alqui va mirar, quandé yo di, que lu tot

POESIE

fat me meditar. Yo ne posset contentar me per li cap-succusses del altres. Quo noi hat audit, ne posset esser suggestion, almen ne li morte de sr Heartley. Li tot secuent die yo perquisitet li dom. In li chambre de sr Heartley yo finalmen fat un interesant decovriton, un moné-scaf inmurat e celat de un pictura.

In vésper yo prendet automobil e eat a Lancaster, ú Jackson ancor restat. Per su eminent experientie it esset sat facil trovar li secrete del moné-scaf. De economic vispunctu li contene vell har esset magri. It contenet solmen li diarium de sr Heartley e li clave del biblioteca. Pos que yo hat traleet li diarium, yo posset far li conclusion, almen ex li heartleyic afere, que li perfect crímine es possibil quandе on have a far solmen con Scotland Yard o altri detectives, ma evidentmen impossibil de un altri vispunctu, quel regretabilmen es tro poc attentet in nor tempore.

Ex li sved trad. Yngve Sköld.

JAROSLAV PODOBSKÝ:

ALAUDE, CANTA!

A sr Yngve Sköld.

Alaude, canta,
ó, canta bell e gay,
bentost ja veni
splendid e tendri mai!

Li sole luce
tam clar, tam gay e bell,
blanc nubes migra
trans blu, profund ciel...

Li herbe cresce,
rumora li river,
li terr expecta
tu novi vive ver!

Mi ánim canta
con litt e gay alaud
pri bell natura
canzones plen de laud!

Ó, vola, vola,
mi nubes blanc e bell,
ad supra porta
mi cantes al ciel!

AGNUS EDVARDSSON:

LI VOLE DEL VIVE

Tu, vole del vive, yo ha te sentit:
tu ea tra mundes por me apparit.
Partū con volentie, mal ma honest,
tu reye in griv e tu reye in fest.

In vacui spacies, ex un necú,
eat tu creant e lu mal e vertú.
Ex li idées de grand multitá
creat tu li mundes in alt solitá.

Un vez, ante yo esset home nascet,
vivet yo in te, yo in te esset pret.
— Unquande yo dormi in tomb sub li niv'
yo vive quam part de li vole del viv'...

*

LI POET E LI POPUL

Nor grand poet un libre nu comensa,
— ve far it pret deman con grand delicie.
Li popul strax aplaude in felicie;
„Ah, mill paroles por micrissim pensa!“

LYDIA KODULA:

MAX CAR DONATION

Tempor-rote rota
susurante,
dies die secue
tumultante.

Ye chascun vólue
nu on ya
audi un parole:
Estonia.

Deo-donations
es numerosi,
posit in lor manus
es vive joyosi.

Plu bon don ne have
ili nequam,
que yo ha nascet quam
Estonian.

Traductet ex estonian de E. W.

RAMON DE CAMPOAMOR:

LI DU TIMORES

Ti die vesperli crepusculant,
illa, lontane de me:
Pro quó, me di, aproxima tu tant!
Yo have timore de te!

E pos que li nocte presc hat passat,
illa di proxim de me:
Pro quó ha tu tante desproximat?
Yo have timore sin te.

Ex hispan trad. E. W.

JAROSLAV VRCHLICKÝ :

L INCENSUORE

Solmen si sur ardent carbon d-incensuore
su versa lacrimes, li incense, li aurosi
pur posse ascender su anim odorosi
— bluatri band de fum — ad astres in altore.

Solmen si fonde-se tu cordie in dolore,
tot speras sepultant in tombe tenebrosi,
levar se posse il ad facie luminosi
— ombrat d-archangeles — de sui Redempto re.

Mi vive templ' es u Deo es absent.
Ma in su scalier, per moss, malherb covrit,
mi cordie sta quam un incensuor ardent.

Pregar — li bocc fier, li gamb es renitent,
tamen del cordie — occult qui nutri it —
li fum del carmines ascende permanent.

Ex li „Sonettes de un solitario“.

SILVAL MOTIVE

Mi Deo car, quel strangi sentiment,
quam si yo vell trovar un nest sub branch jacent
in un forest obscur che un rocc-abruptage,
e quam si yo it, plen de avial cant-ardore,
nu vell portar de tá.
Ad hem con pietá.

Talmen yo porta mi amor con angoros pavore.
Di, cara, ca yo it adporta sin damage?

Ex li „Eclogas e cármines“ trad. A. Toman.

JAROSLAV PODOBSKÝ:

QUO ES LI VIVE?

A. sr J. A. Kajš.

Quo es li vive?
On mori lent —
li fin silent...
Un promenad in verdi parc —
Ni flores resta sur li sarc...

Quo es li vive?
Un rubi ros,
mysterios,
quel lentmen perdi su color...
Quo resta? Solmen li dolor...

Quo es li vive?
Tristess? Chagrin?
Li mort — — e fin?
Partú triumfa li amor,
quam ombre fui li dolor!

Quo es li vive?
Tam bell, tam curt...
Un lápid lurd —
Un gay canzon quam sol' aurin...
Yo va amar it til li fin!!

JAROSLAV PODOBSKÝ:

NATURA E LI HOM

Partú nascet un novi vive in natur,
li vent ha recivet nov ales fort,
un calm ciel rebrillia in li aqua pur,
li sol' triumfa super omni mort'...

A sr Jos. Švec.

Li frisc aer es plen de yun odor —
E omni aviett retrova su litt gran..
E sol li hom es trist e sin labor,
in van il spera, crede anc in van..

Il nutri se per revas
e van e van esperas...

LONGFELLOW:

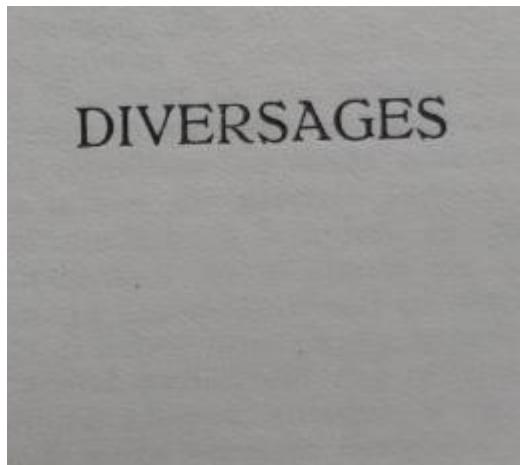
LI FLECH E LI CANT

Un flech yo in l' aer misset,
e yo ne sav', ú it cadet.
Pro que it passa tam rapid,
secuer ne posse it li vid'.

Un cant in li aer yo ha vocat,
ne save ú it til terr arrivat.
Nam qui hav' ocul tam penetrant,
quel mey secuer li vol del cant.

Long poy li flech yo ha trovat
integri in un querc lansat,
li cante del comens til fin
in cordie de amic fratrin.

Ex angles trad. E. W.

85

86 is blank

ELECTRISATION DE LHASSA

Durant li tot millenie restat li max grand cité de buddhistes, li loc de quin cent mysteries, intuchat per li civilisat munde. Solmen quelc europeanes havet li possibilitá vider li splendore de Lhassa, û Dalai-lama esset intronat in plen splendore e pomp.

Li capital cité de Tibet ne have comunicaciones con altri munde ni per radio ni per rel-via; li incorporat Buddha savet preservar su cité contra li profan tecnica. Ma nu deve evenir in li capital cité de buddhistes un complet revolution. Lhassa, quel esset illuminat til nu solmen per candeles e per oleo-lampes, va reciver nu li electric illumination. Li dynamos va esser amovet, li motores va bruir e milles de electric lampes va lucer in palaces, monacieras e temples. Li cité lontan del munde modernisa se e aperte se al occidental civilisation. Li Dalai-lama self ha decidet inrichar su cité per li benediction de electricitá. Ma il devet victer li grand resistentie del órdenes, queles in realitat domina Lhassa, anteque il obtenet lor collaudation. Il morit anteque il videt li unesim lamp electric lucer in su palace, ma ja antey il signat li contrat con General Electric Company, quel deve executer li complet installation por li electric illumination de Lhassa. It es li max remarcabil comenda, quel li General Electric ha alquande recivet. Li contrat es scrit sur un band de ris-paper du pedes long e quar pedes larg per tibetic litteres e quam li date on lee li 21-esim die de quaresim mensu del annu de aqua-avies.

Hotémpor on ja transporta grand quantité de materiales in Lhassa. Ma it va durar ancor long ente que li missages va attinar li loc de lor destination. Li max proxim station del rel-via dista

600 km de Lhassa e li ultim 300 km del via es tre dangerous e on deve transportar li cistes con li materiale in ti locos sur li dors de animales e portatores. Pro to on devet ciser li cables in pezzes 20 metres long, queles es mettet in cistes, chascun con 80 punds, e in ti maniere transportat. Quelc decenes de monteros ja arivat in Lhassa por installar ta li machines.

Ex United Press, London.

LI CONSIGLIE DE EDISON

Li celebri inventor T. A. Edison ha enunciat in li fine de su vive un interessant opinion; secun su conviction plen 80% de homes mori, pro que ili manja tro mult. Pos li 21esim annu un hom ne have tam grand beson de nutrimentes e per li grand quantité de nutriment il fa su stomach tro plen. „Noi omnes deve accustomar nos manjar minu,” di Edison, „por mantener nor normal pondere, nor psychic friscore e fortie.“

Ex li vive del genial inventor noi save, que il ha nutrit se depos su otesim annu solmen per li lacte e per li succ de citron. Sovente il repetit su favorat aforism: „Con li lacte yo startat in li vive e con li lacte yo va anc finir li rut de mi vive.“

LI FORTIE DE SUPERSTICIE

Indianes de Sud America es tre supersticios e to posse haver anc tragic consequenties, quam scri prof. Krieg. Alquande un indian servitor parti-prendet un interrament. Per hasard su chapel cadet in li apert tombe. Alcun hom intentet intimidar le e dit ridente: „Tu vide, mi amico, anc tu va bestost morir, tui chapel preterit te in li tomb.“

Li indian fuit hem tre excitat e in fact il morit
in quelc hores. Pro terrore il esset colpat per apo-
plexie de cordie.

J. P.

POLITIC GRAMATICA

Li politic gramatica have tutmen altri regules quam li gramatica civil. Li verb „desarmar“ es in li politic gramatica irregulari. It have ti appart qualitá, que it ne possede li preterite ni li presente, it have solmen li futur. On conjuga it solmen in li duesim person (tu va desarmar) e in imperative (desarma! ples desarmar!). Exceptionalmen on trova it anc in unesim person, ma solmen in conditionale (yo vell desarmar, si...). Heriot.

NOV ANNU IN CHINA

Li chineses festa li 13 februar quam li ultim die del annu e ye li clocca 12 in nocte comensa annu 4633 secun chines era. Li guvernament introductet oficialmen li calendare de Julius Cesar e li yun generationes, queles ne interessaa li antiqui traditiones e ideales, ne cuida anc pri li festiv cu-stomes e ritus, queles on ha antey conservat in li comensa de nov annu. Ili es subtenet de Kuomitang, quel effortia supresser chascun memorie ye li old chines Nov annu e pro to ex li anteyan chines Silvestre restat solmen li gay amusement, ex quel on avigila se li secuent die. Ma li conservativ chineses consacra li nov annu secun antiqui custom al familie-cult. Li officies e guvernament-cancelarias es apertet, ma omni butiques, redactiones, bancs etc. es cludet. Li chines calendare comensa in li epoca del guvernament de Huang-Yelb imperator; su ministre-president ha intro-

ductet li chines calendare in annu 2637 ante Cristo e dividet li era in periodes ye 60 annus. Desde ti tempor li festes de nov annu es conservat in ritus. Quam ante 4000 annus anc hodie li conservativ chineses brula li hem-fetiche e festa li memorie de morit ancestres. Li nov annu es anc un de tri dies in annu, quando on paya secun oldissim tradition su debites.

JP.

LI SUPERIORITÁ DE MOTORNAVES SUPER VAPORNAVES

Executet extensiv provationes pri li function-custas de motornave e vapornave ha monstrat, secun li judicie del machin-inspector del Société actionari de Armatoria „Transatlantic“ in Göteborg, P. Madson, que li function-custas por combustibles, unguentatori oleos e machin-personale in un motornave de nin mill tonnes por mill tonnes cargo e un marin mile es quarant un pence, durantque li custas correspondent por un egal grand vapornave con oleari combustion e li sam rapiditá attina ninant quin pence. Li motornaves have anc li grand avantage, que ili, ante un long viagie, posse prender combustibles por li tot viagie in li maxim modic port, durantque li hold del vapornaves ne sufice por reception del necessi quantitá de combustibles e sovente un completion posse esser recivet solmen contra alt precies. Li supramentionat companie have plu quam decidu-annual experientie con li motornaves, ma it possede, apu les, ancor vapornaves del max modern types, e ambi types de naves es in servicie in li sam lineas, talmen que un secur comparation es possibil. Secun li redactori articul in li Londonesi jurnal „Motorship“ it es evidentmen solmen un

question del témpor, quando li tot navigation va esser rearangeat e li motor va esser li regul. In 1914 existet naves de 250,000 tonnes, ja in 1924 existet mult plu quam du millones tonnes flottant sur li mare e hodie es li cifre mult plu grand. E in li future?

QUALMEN EDISON DECOVRIT LI NORD POL

Al celebri inventor on ha sovente atribuet divers inventiones, con queles Edison havet necos comun. Il esset ja acustomat a to e ordinari men il solmen ridettat. Ma tamen il colerat, si on ha nominat le „li patre del telegraf“. Il savet bon, que un altri hom inventet li telegraf e il colerat, quando li homes ne savet, qui inventet ti important aparat.

Un vez Edison partiprendet in un banquett, quel in fact ne esset arangeat por su honor, ma on ha bentost remarcat su presentie e un orator havet li obliga salutar le. Il levat se e comensat: „Yo have li honorabil deve far li tost al sanitá de nor celebri compatriot, a quel li civilisat munde mersia por li inventiones, quam es li telegraf...“

Edison inclinat se, presset li manus, e poy anc il prendet li parol: „Li gratulation, ci enunciat, fat me tre felici, precipue proque it deveni de hom, quel decovrit li nord pol...“

Li gastes esset embarrassat, li orator, un commerciant, nequande fat un nordic expedition. Pos li banquett on explicat a Edison su erra; ili conjectet, que il fat li erra sin saver it. Ma Edison regardat les stupefat e poy dit: „Esque it es ver? Yo conjectet, que il decovrit li nord pol in li sam annu, quando yo inventet li telegraf.“ JP.

LI MAX GRAND SCOL

Li max grand scol in li monde es li scol del american cité Milwaukee, quel forma un complet parte del cité. In premidi partiprende li instruction circa 12.900 e posmidí circa 9.000 infantes. Li scol have su propri panficator, ligator de libres, pictor, electrotecnico e frisero. Li corpo de instructores consiste de 237 personnes.

JP.

LI LABOR DEL HOMAN CORDIE

Nor cordie, benque it ne es grand, have un grand executivitá. Li homan cordie pesa circa 3.0 grammes e fa 144 pulses in un minute in un nov nascet hom, li cordie del matur hom have 72 pulses. In li etá de 70 annus it fat intut circa 3 milliardes de pulses. Durant un die li cordie fa li labor de 18 milles de kilogrammometres, it es li labor, quel vell esser fat, si on vell elevar un tonn (1000 kg) in li altore de 18 metres. Durant li tot vive li cordie fa li labor de circa 450 millions de kilogrammometres. Un kilogrammometre es li unité, quel expresse li labor fat per li elevation de un gramm in li altore de un metre.

W. K. ROSENBERGER

W. K. Rosenberger, ingeniero de relvias Russian, nascet 1849 in Petrograd. Pos absolution de gymnasio il studiat in institut de ingenieros in Petrograd (Leningrad), e 1873 ha intrat in servicie statal. Noi ne va descrir li honorabil carriere servicial, quel ha finit 1909 con su reposa con pension e titul de excellentie, proque it nos ci ne interessa.

Noi vole ci secuer li evolution linguistic de ti eminent laborator in camp de lingue international.

1886 Rosenberg fa conoscentie de Volapük per libre de Holin. Il aprende li lingue e strax prende parte in li movement volapükistic, bentost il atin'e li gradu de instructor e poy de professor de Volapük. 1887, 6—9 august, eveni li congress international in München, ye quel es fundat academie de lingue universal (kadem volapüka) e Rosenberger electet quam membre por Russia. 1893 il es ja director del academie, e depos 1898 vicedirector. Pos li decadentie de Volapük pro apparition de Esperanto, quel ha genitet necessitá de reformes in Volapük, Rosenberger ha laborat con li academie por transformar Volapük ad un aspect modern. Li resultate de ti labores, fat sub conducte de Rosenberger, es Idiom Neutral (primitiv) 1902.

Ma li origine ex Volapük esset sentibil per mult caracteres e ruditás de ti ci lingue. Editente depos 1905 su jornal „Progres“, redactet in Idiom Neutral, Rosenberger ha comensat sentir divers innaturalitás e mancas in su sistema. Utilisante li labores de altri interlinguistes, e precipue li explorationes ineditet de Wahl in Tallinn (vide Progress Nr 6 e sec.), Rosenberger ha comensat per-laborar denov su Neutral, quel ha apparit 1912 sub totalmen nov form „Reform Neutral“, in quel nu ha esset redactet li jornal „Progress“, quel ha existet til 1915, quandé li guerre ha posit fine anc a ti interprense, quam a mult altri in omni landes.

Li secuent revolution in Russia con su horribil fame ha desfortiat anc Rosenberger, quel ha morit in decembre 1918 de pneumonie in etá de presc 70 annus.

On posse solmen admirar li imens labor-capabilitá, li fidelitá al idé e li friscore de vive de ti

infatigabil veteran, quel du vez in su vive videt su labor ruinar se completmen e ne ha perdit su energie reconstrucuter it triesim vez, tri vez transformante su vispunctu secun li progress e li evolution del idé de interlingue. To monstra un extraordinari energie. Quant del deci mill volapükistes sta ancor in li movement mundlingual? On posse contar les per fingres. Ma Rosenberger esset fidel al grand idé til su morte tragic.

LI INTERLINGUE DEL FUTURE

It tutmen ne es indiferent, qual lingue va esser introductet. Essente international e max mult usat, li futuri lingue international va esser li principal lingue del mundial cultura, e pro to tutmen ne es egal, esque noi deve parlar in Volapük o altri jargon, in vice de lingue basat sur li paroles del europan cultura, a quel on va posser junter li special paroles del altri grand culturas: indic, chinesi, japanesi, arab etc., quam; karma, ko-tau, geisha, harakiri, mahdí etc. E to on ne posse in lingues con vocalic corsete, postulant karmo o karmao, kotauo, gejsho, harakirio, mahdio etc. Tal paroles, nu ancor ne tro numerosi, ja in secul passat ha augmentat in grand quantité e in li futur va crescer in exorbitant proportion, quande, per li international comunicacion, li idées del stabil oriental culturas va inundar e influer li malad Europa, quel just nu perdi su equilibrie. E plu mutilat li paroles es incorporat, plu mutilat va esser anc li idées representat per ti paroles.

Ex Kosmoglott.

INDEX

	Página
Jocas e anecdotes	5—12
Proverbies	15—18
Aforismes e sententies	21—26
Racontes, novelles, essayes	29—76
Poesie	79—84
Diversages	87—94

BIBLIOTECA DE OCCIDENTAL
NUMERÓ 1
MICRI CHRESTOMATHIE
APPARIT
IN EDITORIA OCCIDENTAL
BRNO
PRINTAT E EQUIPAT
IN LI TYPOGRAFIA DE J. A. KAJŠ
BRNO
LINOLEUM - GRAVURA
DE PROF. RIC BERGER
MORGES

